

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií, Katedra amerických studií

Jitka Bolchová

**Diskontinuita urbanizačních procesů
v poválečné Číně**

-

Urbanizační politika ČLR na pozadí reformních změn 70. let 20.
století

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **MUDr. Jitka Bolchová, DTMH**

Vedoucí práce: **doc. Ing. Jan Sýkora, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

BOLCHOVÁ, Jitka. *Diskontinuita urbanizačních procesů v poválečné Číně: Analýza urbanizační politiky ČLR na pozadí reformních změn 70. let 20. století*. Praha, 2012. 42 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra amerických studií. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Jan Sýkora, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Práce pojednává o urbanizačních politikách Čínské lidové republiky v období od skončení občanské války v roce 1949 po současnost. Zaměřuje se zejména na vliv reform ze 70. let 20. století. V období vlády Mao Ce-Tunga před Velkým skokem vpřed je urbanizační proces v Číně přítomen spíše jako vedlejší efekt centrálních politik, než jako následek cílených pro-urbanizačních politik. Období Velkého skoku vpřed a Kulturní revoluce jsou na jednu stranu charakteristická masivní industrializací, na druhou však potlačováním jakýchkoli urbanizačních procesů. Dále dochází k centrální vládou řízené migraci obyvatel z měst na venkov a její kontrole skrze Hukou systém. Po reformách ze 70. let 20. století se Čína otevírá okolnímu světu a dochází k radikální změně jejího nasměrování k tržní socialistické ekonomice. K hlavním změnám patří soustředění se na ekonomickou prosperitu a de-ideologizace politiky, Čína se otevírá Západnímu světu. Velice rychle se začíná projevovat pozitivní vliv urbanizace na ekonomickou prosperitu a růst urbanizace je tedy podporován řadou centrálních politik. Jedním z mechanismů vedoucích k mohutné urbanizaci a následně k ekonomickému růstu je uvolnění neformálního pracovního sektoru. Dalším je decentralizace centrálních pravomocí na úroveň lokálních vlád, vedoucí k masivnímu přílivu zahraničních investic. Ty jsou spolu s průmyslovým rozvojem pro větší ekonomickou výtěžnost centralizovány, což je jeden z dalších mechanismů vedoucích k urbanizaci. Celý proces vede k masivnímu růstu měst, přílivu obyvatel z venkova do měst a vzniku privilegovaných ekonomických zón.

Abstract

Thesis deals with urbanization policies of People's Republic of China during period from the end of civil war in 1949 till nowadays. It focuses in particular on the impact of reforms in the 70s of the 20th century. During the rule of Mao Zedong before the Great Leap Forward, the urbanization process in China is present as a side effect of central policies, rather than as a

result of targeted pro-urbanization policies. Period of the Great Leap Forward and Cultural Revolution on one hand are characterized by massive industrialization, on the other, however by suppression of any urbanization processes. Furthermore, there is a central government-controlled migration of population from cities to the countryside through the Hukou system. Following the reforms in the 70s of the 20th century China opens to the outside world. It leads to a radical change of direction towards a socialist market economy. The main changes include a focus on economic prosperity and de-ideologization policy, China has opened to the Western world. Soon the positive effects of urbanization on economic prosperity and growth emerges. Urbanization is from now on supported through various central policies. One of the mechanisms leading to massive urbanization and consequently to economic growth is the release of the informal labor sector. Another is the devolution of central powers to local governments, which leads to a massive influx of foreign investments. These, along with industrial development are centralized for better economic recovery, which is one of another mechanisms leading to urbanization. The whole process leads to massive urban sprawl, population influx from rural areas to cities and formation of privileged economic zones.

Klíčová slova

Urbanizace, Čínská lidová republika, ekonomické reformy, Velký skok vpřed, neformální sektor, Hukou systém, decentralizace

Keywords

Urbanization, People's Republic of China, economic reforms, Great Leap Forward, informal sector, Hukou system, decentralization

Rozsah práce: 74 467 znaků s mezerami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15.5.2012

Jitka Bolchová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce doc. Ing. Janu Sýkorovi, M.A., Ph.D. a doc. PhDr. Jiřímu Vykoukalovi, CSc. za cenné připomínky k práci.

Dále bych chtěla poděkovat Michalovi Parízkovi, M.Sc. za nedocenitelné odborné konzultace a inspiraci při psaní bakalářské práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Jitka Bolchová

E-mail:

jitka.bolchova@gmail.com

Semestr:

6 letní semestr 2012

Akademický rok:

2011/12

Název práce:

**Diskontinuita urbanizačních procesů v poválečné Číně -
Urbanizační politika ČLR na pozadí reformních změn 70. let 20. století**

Předpokládaný termín dokončení:

6 šk.r.2011/12

Vedoucí bakalářského semináře:

Doc. PhDr. Jiří Vykoukal CSc.

Vedoucí práce:

Doc. Ing Jan Sýkora M.A., Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce:

Urbanizace je jedním z nejmarkantnějších a nejaktuálnějších demografických procesů současné Asie a je zásadním fenoménem současné Číny. V Čínské lidové republice tento proces dorůstá významných rozměrů a představuje reálný problém. Bude tedy zajímavé analyzovat přístup samotné ČLR k urbanizaci a proměnu urbanizačních politik v souvislosti s reformním obdobím 70. let 20. století.

Předpokládaný cíl:

Cílem bakalářské práce je analyzovat urbanizační proces v poválečné Číně vzhledem k reformnímu období 70. let 20. století. V tomto období došlo k radikální změně v nasměrování Číny a bude tedy zajímavé analyzovat, zda se urbanizační politiky v odlišných obdobích měnily. Pokud ano, tak má práce za cíl analyzovat jakým způsobem se urbanizační politiky změnila a jaké byly hlavní příčiny jejich proměny.

Základní charakteristika tématu:

Práce pojednává o urbanizačních politikách Čínské lidové republiky v období od skončení občanské války v roce 1949 po současnost. Tomuto období dominuje v padesátých a šedesátých letech Velký skok vřed a Kulturní revoluce a dále pak reformní období v letech sedmdesátých. Během těchto reforem dochází ke změně v ekonomickém i politickém nasměrování země směrem na Západ. Prioritou se pro centrální vládu stává ekonomická prosperita. Práce se zaměřuje zejména na vliv tohoto reformního období na čínskou urbanizační politiku, jelikož centrální politiky týkající se urbanizace se tímto reformním obdobím radikálně proměnily. Centrální vláda si uvědomuje roli urbanizace v ekonomickém růstu země, dochází k pozitivní urbanizační politice, která vede k masivnímu růstu měst a k centralizaci rozvoje, která urbanizaci ještě urychluje.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práce nejdříve vysvětluje důležitost urbanizačního procesu ve světovém měřítku. Dále se zaměřuje na historický vývoj v ČLR a nejdůležitější změny za doby vlády Mao Ce-Tunga, jako je Velký skok vpřed a Kulturní revoluce. Analyzuje urbanizační politiky a proces urbanizace té doby a sleduje jejich změny. Stěžejní je pak analýza období reformních 70. let dvacátého století, kdy práce zkoumá hlavní změny urbanizačních politik a hledá příčinu této proměny. Několik kapitol je věnováno i vysvětlení hlavních mechanismů vedoucích k masivní urbanizaci jako je například uvolnění neformálního pracovního sektoru, uvolnění Hukou systému, či decentralizace centrálních rozhodovacích pravomocí. V závěru pak popisuje současnou podobu čínské urbanizace a snahu o její udržitelnost.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- Malcolm McKinnon, Asian Cities: Globalization, Urbanization and Nation-Building (Copenhagen: NIAS Press, 2011), 258 str.
- Victor FS Sit, Chinese City and Urbanism: Evolution and Development (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010),
http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false

- Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006), http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y
- Graeme Hugo, *Urbanisation in Asia: An Overview* (Adelaide: University of Adelaide, 2003), <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/2-Hugo.pdf>
- The State of Asian Cities 2010/2011, UN HABITAT (Tenjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078>
- The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life, *UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums* (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2.1.2012).
- Preparing for China's Urban Billion, *McKinsey Global Institute* (Australia: McKinsey Company, 2009), http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMckinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usq=AFQjCNFkpawVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ
- Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.
- Lamia Kamal Chaoui et al., *Urban Trends and Policy in China* (France: OECD Publishing, 2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/28/21/42607972.pdf>
- T.G.McGee, *China's urban space: Development under market socialism*, (Abingdon, Oxon: Routledge Taylor and Francis group, 2007), <http://wxy.seu.edu.cn/humanities/sociology/htmledit/uploadfile/system/20100512/20100512171207121.pdf>

Podpis studenta a datum

Jitka Bolchová, 12.3.2012

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

1. ÚVOD	2
1.1 VYMEZENÍ PRÁCE	2
1.2 ZDŮVODNĚNÍ TÉMATU.....	3
1.3 CÍL PRÁCE A KLÍČOVÉ OTÁZKY.....	3
1.4 PRACOVNÍ HYPOTÉZA	4
1.5 METODY PRÁCE	4
1.6 VYMEZENÍ POJMŮ	5
1.6.1 Urbanizace	5
1.6.2 Decentralizace.....	7
1.6.3 Správní členění ČLR	8
1.7 PRAMENY A LITERATURA	10
1.8 STRUKTURA PRÁCE	11
2. URBANIZACE VE SVĚTĚ, V ASII A V ČÍNĚ	12
3. URBANIZACE PŘEDREFORMNÍHO OBDOBÍ 1949 – 1978	14
3.1 URBANIZACE PŘED VELKÝM SKOKEM VPŘED.....	16
3.2 URBANIZACE V OBDOBÍ VELKÉHO SKOKU	17
4. REFORMNÍ OBDOBÍ 70. LET A JEHO VLIV NA MODERNÍ URBANIZACI	19
4.1 URBANIZACE V REFORMNÍM OBDOBÍ	19
4.2 ROZVOJ NEFORMÁLNÍHO SEKTORU A JEHO VLIV NA URBANIZACI	22
4.3 DECENTRALIZACE CENTRÁLNÍCH PRAVOMOCÍ	24
4.3.1. Tři fáze decentralizace	25
4.3.2. Efekt decentralizace na urbanizaci	26
4.4 CENTRALIZACE ROZVOJE	27
4.5 VLIV URBANIZACE NA VENKOV.....	28
4.6 HUKOU SYSTÉM A JEHO VLIV NA URBANIZACI.....	29
5. UDRŽITELNÁ MODERNÍ POREFORMNÍ URBANIZACE 90. LET	31
5.1 REVITALIZACE MĚST A BYTOVÁ REFORMA.....	31
5.2 MĚSTSKÉ PLÁNOVÁNÍ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	33
6. ZÁVĚR	34
7. SUMMARY	35
8. DISKUZE	37
POUŽITÁ LITERATURA	39
SEZNAM PŘÍLOH	41

1. Úvod

1.1 Vymezení práce

Cílem mé bakalářské práce je analýza urbanizačního procesu v Čínské lidové republice. Zaměřila jsem se na období od konce Čínské občanské války a vyhlášení Čínské lidové republiky Mao Ce-Tungem v roce 1949 až do současnosti. Mezi padesátými a šedesátými lety proběhl tzv. Velký skok vpřed vedený Mao Ce-Tungem. Jednalo se o oficiální politiku ČLR, která měla urychlit industrializaci Číny a zvýšit její prosperitu a ekonomickou sílu.¹ Následován byl Kulturní revolucí, která pouze dovršila katastrofické důsledky období předchozího. V sedmdesátých letech dvacátého století dochází ke změně v ekonomickém i politickém nasměrování země. Jde o reformní období po smrti Mao Ce-Tunga v roce 1976. Reformy tohoto období se především týkaly ekonomiky a postupně vedly k přiblížení Číny Západu.² Došlo k restrukturalizaci kolektivního zemědělství a k postupné liberalizaci ekonomiky. Čínská ekonomika se postupně změnila z centrálně plánované na tzv. tržní socialistickou ekonomiku.³ Díky hospodářským reformám vzrostl počet soukromých podniků. Konkrétně jsem se ve své práci zabývala vlivem reformního období v 70. letech 20. století na čínské urbanistické politiky, které se těmito reformami výrazně proměnily. Za příčinu této proměny v reformním období jsem identifikovala celkovou změnu vládních politik směrem k ekonomické prosperitě a de-ideologizaci politiky. Tento jev vedl k masivnímu nárůstu urbanizace skrze cílené urbanizační politiky a nárůstu průmyslového rozvoje. Zároveň jsem ve své analýze objevila některé z mechanismů, kterými se reformní změny přenesly na změny v urbanizační politice Číny. Těmi je decentralizace centrálních pravomocí a uvolnění a růst neformálního sektoru.

V práci jsem se zaměřila na diskontinuitu urbanizačních procesů vzhledem k tomuto reformnímu období. Zabývala jsem se pouze procesem urbanizace podle geografické definice, která je uvedena spolu s ostatním vymezením pojmů v kapitole Metody práce.

¹ Justin Yifu Lin, *China Miracle: Development strategy and economic reform* (Hong Kong: The Chinese University Press, 2008)
http://www.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=_OEwbLZ2vYwC&oi=fnd&pg=PR19&dq=china+reform+1970s&ots=0zkDT22Z-U&sig=D-uqn51Q9wPOM7W9g7QIM3NWeoI&redir_esc=y#v=onepage&q=china%20reform%201970s&f=false (staženo 15.2.2012).

² Yingyi Qian, „How Reform Worked in China“, *William Davidson Working Paper 473*, (2002),
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=317460 (staženo 3.5.2012).

³ Justin Yifu Lin, *China Miracle: Development strategy and economic reform* (Hong Kong: The Chinese University Press, 2008)
http://www.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=_OEwbLZ2vYwC&oi=fnd&pg=PR19&dq=china+reform+1970s&ots=0zkDT22Z-U&sig=D-

1.2 Zdůvodnění tématu

Urbanizace je jedním z nejmarkantnějších a nejaktuálnějších demografických procesů současné Asie a je zásadním fenoménem současné Číny. V Čínské lidové republice tento proces dorůstá významných rozměrů a představuje reálný problém. Míra urbanizace dosahuje hranice udržitelnosti a stává se pro ČLR jedním z hlavních bodů vládních politik.⁴ Aktuálním je toto téma také v Africe a Jižní Americe, kde ale nemá urbanizační proces tak dlouhou historii jako v Asii a hůře se v něm hledají trendy a změny v návaznosti na politické a ekonomické směřování země. Urbanizace hraje svou roli nejen na poli demografie, ale její širší vliv zasahuje do oborů sociologie, ekonomie i oblasti životního prostředí. Urbanizační politiky se odvíjí od politicko-ekonomické situace daného státu, a proto bude analýza urbanizačních politik na pozadí reformního období státu, který je v současnosti jedním z největších světových hráčů, velice zajímavá.

V dnešním globalizovaném světě je problematice urbanizace věnována velká pozornost. Následky urbanizačního procesu mohou pro jednotlivé státy dosáhnout obřích rozměrů. Pochopit proces urbanizace a urbanizační politiky jednoho z největších států světa a ekonomického hybatele současnosti na pozadí reformního období 70. let tak může osvětlit přístup ČLR k urbanizaci všeobecně. Práce tak slouží i jako detailnější náhled do „psychologie státu“.

1.3 Cíl práce a klíčové otázky

Jak již bylo uvedeno, cílem bakalářské práce je analýza urbanizačního procesu ve spojení s reformními změnami v ČLR v sedmdesátých letech 20. století. Smyslem této práce tedy není posouzení urbanizace jako takové, jejich následků na stát a sociologické změny, které zapříčiňuje, ale analýza urbanizačních politik a diskontinuity urbanizačního procesu vzhledem k reformním letům. V tomto období došlo k radikální změně v nasměrování Číny a bude tedy zajímavé analyzovat, zda se urbanizační politiky v odlišných obdobích měnily a pokud ano, tak jak a jaké byly hlavní příčiny jejich proměny.

Byly napsány řady studií popisujících urbanizaci Číny v jejích různých historických obdobích. Avšak zaměřením se na konkrétní reformní období, které se pojilo především s politicko-ekonomickými změnami, bych chtěla doplnit celkový přehled změn urbanizačních

uqn51Q9wPOM7W9g7QIM3NWeoI&redir_esc=y#v=onepage&q=china%20reform%201970s&f=false (staženo 15.2.2012).

⁴ Kam Wing Chan and Xueqiang Xu, „Urban Population Growth and Urbanization in China Since 1949: Reconstructing a Baseline“, *The China Quarterly* 104, (2009): str. 583-613, <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=3555792> (staženo 3.3.2012)

politik v ČLR. Není mi známo žádné dílo, které by se tématem čínské urbanizace vztaženým na reformní období 70. let zabývalo v české literatuře, a proto bych tímto chtěla přispět k zaplnění pomyslné mezery na tomto poli.

Klíčovou otázkou tedy bude, jak se změnila urbanizační politiky a urbanizační proces v ČLR od r. 1949 do současnosti vzhledem k reformnímu období 70. let. Dále jakými mechanismy ke změně došlo a jaké byly příčiny této proměny.

1.4 Pracovní hypotéza

Protože maoistická politika byla založena na upřednostnění vesnice a potlačení města, očekávám, že po nástupu reformistů budeme sledovat významnou diskontinuitu, tedy přístup právě opačný.

Vzhledem k ekonomickým prioritám zaměřeným na ekonomickou prosperitu, jež si reformní vlády vytyčily, očekávám, že proces urbanizace bude naopak aktivně podporován. Domnívám se tedy, že po skončení vlády Mao Ce-Tunga skončí umělé upřednostnění vesnice a potlačení města. Kromě toho navíc předpokládám, že ekonomické zájmy a částečná de-ideologizace politiky povedou k přesně opačnému trendu, tedy k aktivní urbanizační politice. Fakticky tak lze očekávat v relativně krátkém období otočení urbanizačních politik o 180 stupňů.

Vedle samotné této hypotézy se analýzou dostupných materiálů snažím také zjistit, čím konkrétně byl proces urbanizace umožněn či podpořen. Ukazuji, že klíčovými faktory při urbanizaci byl proces rozvoje neformálního pracovního sektoru a proces decentralizace centrálních rozhodovacích pravomocí. Zatímco tedy obecně byla urbanizace umožněna změnou politiky vlády a orientací na prosperitu, klíčovými faktory procesu urbanizace byl právě rozvoj neformálního sektoru a decentralizace rozhodování.

1.5 Metody práce

Cílem mé práce je jednak představit ve stručném přehledu vývoj urbanizačních politik v daném období, jednak posoudit výše představenou hypotézu. Přehledovou část práce stavím na analýze dostupných materiálů, a to jak odborných textů věnujících se problematice urbanizace obecně, tak textů rozebírajících tyto procesy přímo v ČLR. Výše představenou hypotézu testuji komparativně, srovnáním podoby urbanizačních politik před a po reformách v závislosti na změně ekonomických politik prosazovaných vládnoucí garniturou. Urbanizační politiky jsou tedy závislou proměnnou vztaženou k momentálním centrálním

politikám. Jak uvádím v hypotéze, předpokládám, že částečná de-ideologizace vládní politiky a přesun pozornosti na ekonomický rozvoj povedou rovněž ke změně urbanizační politiky.

Konkrétně jde tedy o přehled urbanizačních procesů od roku 1949 v ČLR a analyzovat se snažím urbanizační procesy a jejich proměnu na pozadí reformních 70. let 20. století.

Práce se opírá o datový soubor vytvořený na základě několika zdrojů, mj. oficiálních statistik mezinárodních organizací, nezávislých analýz a částečně i čínských oficiálních statistických zdrojů.

1.6 Vymezení pojmů

1.6.1 Urbanizace

Hlavním pojmem, kterým se celá práce zabývá, je urbanizace. Pro jeho správné použití a pochopení je třeba si tento pojem nejdříve vysvětlit.

Ve studii Nordického Institutu Asijských Studií pojednávající o urbanizaci asijských měst narazíme na urbanizaci definovanou jako „proces, kterým se společnost mění ze společnosti žijící převážně na venkově na společnost žijící převážně ve městě“.⁵ V tomto přístupu je tedy stěžejní, jaké je kritérium pro označení osídlení městem. Organizace spojených národů definuje urbanizaci stejně, pouze rozvádí, že jde nejen o proces teritoriální reorganizace na úrovni geografické, ale proces mění také charakter dané populace a její aktivity a zapříčiňuje tak masivní socio-kulturní transformaci společnosti.⁶

McKinsey Global Institute zabývající se mj. urbanizačními procesy v Číně upozorňuje na několik možností definice urbanizace. Urbanizaci podle tohoto přístupu můžeme popsat administrativní definicí, která klasifikuje urbanizaci podle geografických zón a její užívání najdeme např. v Brazílii. Druhá z možností je definovat urbanizaci z pohledu administrativního spolu s kritériem rozlohy daného osídlení a koncentrací obyvatel na této ploše. V USA je používána definice odvíjející se od počtu obyvatel žijících v osídlení a poslední možnost definice je taková, v které se hodnotí jak velikost, tak ekonomie dané oblasti.⁷ Ve studii se nakonec přiklání k definici urbanizace jako „procesu, kdy se populace

⁵ Malcolm McKinnon, *Asian Cities: Globalization, Urbanization and Nation-Building* (Copenhagen: NIAS Press, 2011), 258 str.

⁶ United Nations Department of Economic and Social Affairs, *World Urbanization Prospects: 2003* (New York: UN Press, 2004), 77str.

⁷ McKinsey Global Institute, *Preparing for China's Urban Billion*, (Australia: McKinsey Company, 2009), http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMcKinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usg=AFQjCNFkpawVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ

stává převážně městskou, což se odvíjí jak od administrativního členění, tak velikosti populace na velikosti městské plochy.

Definice se shodují, že urbanizace je proces, kdy dochází ke změně venkova na město, tedy ke změně organizace společnosti z rurální na urbánní. Průvodním projevem tohoto procesu je vznik měst a jejich růst.

Jako nejužitečnější definice pro tuto práci se jeví definice ze Slovníku sociální geografie.

Zde je proces urbanizace definován z rozdílných přístupů, z nichž dva patří obecně k nejvýznamnějším. Prvním z nich je koncept geografický, druhý sociologický.

První, tedy geografický koncept definuje urbanizaci skrze zaměření se na prostorovou distribuci obyvatelstva. Doslovně je tak urbanizace definována jako „proces stávání se městem, potažmo stávání se městským.“⁸ Jde o proces, při kterém dochází ke koncentraci obyvatel a jejich činností ve městech. V geografickém slovníku je dále popsáno rozdílné nahlížení na takto definovanou urbanizaci. Jde o pohled geograficko-demografický, ekonomický a behaviorální. V geograficko-demografickém pohledu jde o růst podílu městského obyvatelstva. V ekonomickém pohledu je urbanizace vedena probíhající industrializací a rozvojem průmyslu a ve městech se kromě koncentrace obyvatel koncentruje také kapitál. Ten poté zapříčiní další příliv obyvatel. Poslední, behaviorální pohled sleduje sociální změny spojené s urbanizací – změny návyků a hodnot lidí přesunujících se do měst a šíření této sociální změny ven z měst.

Druhý, tedy sociologický koncept definuje urbanizaci se zaměřením se na změny, které proces koncentrace lidí ve městech, spolu s jejich činnostmi, vyvolá ve společnosti. V sociologickém přístupu je tedy urbanizace chápána jako „proces formování a rozvoje městského způsobu života, soustředování obyvatel do měst a pronikání městských prvků do prostoru celého osídlení.“⁹

Definice, kterou jsem se ve své práci řídila, byla ze škály geografického přístupu. Používala jsem jak geograficko-demografický pohled, tak pohled ekonomický. První z důvodu praktických, lehce použitelných holých dat a druhý vzhledem k samotnému tématu práce, kde ekonomické aspekty ovlivňují čínskou urbanizaci v odlišných obdobích různě. Urbanizaci tedy v práci považuji za proces, kdy dochází k vzestupu počtu lidí, co žijí v místě nazývaném město.

(staženo 13.3.2012).

⁸ R.J.Johnston et al., eds., *Dictionary of Human Geography* (London: Blackwell Publishers, 2000), 976 str.

⁹ R.J.Johnston et al., eds., *Dictionary of Human Geography* (London: Blackwell Publishers, 2000), 976 str.

Samotná definice města byla měněna v průběhu historie ČLR několikrát. V období mezi vznikem ČLR a Velkým skokem vpřed bylo město definováno jako osídlení od 80 000 obyvatel a výše.¹⁰ V období Velkého skoku vpřed bylo toto kritérium počtu obyvatel posunuto na 100 000. Během reformního období dále nebylo osídlení považováno za město ve vztahu k počtu obyvatel, ale ve vztahu k lokálnímu HDP.¹¹ Od roku 1993 se kritérii stal nejen velikost populace, který je pro město 80 000 obyvatel, ale také kritérium ekonomické, kritérium infrastruktury a kritérium finančního zisku města.¹² Město tak musí mít kromě výše uvedené populace více než 20% svého HDP pocházející z terciárního sektoru, zisk více než 40 milionů čínských RMB¹³ a pokrytí vodovodními kohoutky a silnicemi z více jak 55%.¹⁴

1.6.2 Decentralizace

Při analýze urbanizačních procesů jsem se snažila objasnit i to, čím konkrétně byl proces urbanizace umožněn. Objevenými klíčovými faktory byl nejen rozvoj neformálního pracovního sektoru, nýbrž i proces decentralizace centrálních vládních pravomocí na úroveň lokálních vlád. Proto dalším pojmem, který je důležité osvětlit, je právě decentralizace. Decentralizace jako metoda organizování a řízení je obvykle definována jako organizační uspořádání rozdělující řízení něčeho do více organizačních jednotek.¹⁵ Smyslem decentralizace je delegovat pravomoc a odpovědnost co nejdříve místa realizace rozhodnutí a tím zvýšit účinnost řízení. Přesunutím centrálních pravomocí na nižší etáž se ale také zúží spektrum centrálních rozhodovacích pravomocí a může dojít až k omezení centrálních pravomocí. Decentralizace umožňuje flexibilnější rozhodování a větší autonomii jednotlivých organizačních útvarů.

Rozeznáváme několik jejích druhů, a to decentralizaci na poli administrativy, managementu, politiky, rozpočtu a na poli trhu a ekonomiky.¹⁶

¹⁰ McKinsey Global Institute, *Preparing for China's Urban Billion*, (Australia: McKinsey Company, 2009), http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMcKinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usg=AFQjCNFkpawVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ (staženo 3.4.2012)

¹¹ Malcolm McKinnon, *Asian Cities: Globalization, Urbanization and Nation-Building* (Copenhagen: NIAS Press, 2011).

¹² Lamia Kamal Chaoui et al., *Urban Trends and Policy in China* (France: OECD Publishing, 2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/28/21/42607972.pdf> (staženo 12.3.2012).

¹³ Čínská měna – Y Yuan, jiný název RMB Renminbi

¹⁴ Lamia Kamal Chaoui et al., *Urban Trends and Policy in China* (France: OECD Publishing, 2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/28/21/42607972.pdf> (staženo 12.3.2012).

¹⁵ What is decentralization?, Center for International Earth Science Information Network, http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html, (staženo 6.4.2012).

¹⁶ What is decentralization?, Center for International Earth Science Information Network, http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html, (staženo 6.4.2012).

Politická decentralizace se snaží přenést na občany či jimi zvolenými reprezentanty větší rozhodovací schopnost.

Decentralizace na poli managementu je metoda organizování a řízení, kdy jsou manažerské a rozhodovací pravomoci delegovány z centra do rukou vedení dílčích organizačních útvarů. Decentralizace trhu a ekonomiky v sobě zahrnuje privatizaci a deregulaci, fiskální decentralizace je přesunutí rozpočtové zodpovědnosti na subjednotky.¹⁷

Decentralizace, která se týká mé bakalářské práce, je tzv. decentralizace administrativní.¹⁸ Ta se snaží redistribuovat zodpovědnost, vedení a finanční zdroje mezi různé úrovně veřejné správy. Jde o různou míru přesunu pravomocí z centrální vlády na její podjednotky. Tento druh decentralizace se dělí podle míry decentralizace na 3 druhy.¹⁹ Jedním z nich je *dekoncentrace*, která je všeobecně považována za tu nejnižší formu decentralizace. Dochází zde k redistribuci moci mezi různé úrovně centrální vlády, tedy ne mezi její subjednotky. Jde tedy, spíše než o redistribuci, o přesun moci na členy centrální vlády pracující mimo ústředí. Dalším stupněm administrativní decentralizace je *delegování*. V té již jde opravdu o částečné přesunutí moci z centrální vlády na semi-autonomní jednotky vlády, které nejsou zcela pod kontrolou vlády, ale jsou jí konečně odpovědní. Tento druh decentralizace je také tím, o který se budu ve své práci opírat a který byl v časovém vymezení mé práce v ČLR aktuální. Posledním typem administrativní decentralizace je *devoluce*, kdy dochází k přenesení vedení na autonomní jednotky místní vlády.

1.6.3 Správní členění ČLR

Urbanizace se přímo dotýká měst a správního členění země a pro správné pochopení analyzovaného procesu je třeba si tento pojem jasně vymežit. Ačkoli definice města se v historii ČLR měnila několikrát, jak již bylo zmíněno výše, systém administrativního členění zůstával víceméně stejný. Čínská lidová republika se dělí, vzhledem k velkému počtu obyvatel a velké rozloze, na několik správních celků. Na nejvyšší úrovni, tzv. provinční, se dělí Čína na 33, potažmo 34 celků. K nim patří 22 provincií, ke kterým se formálně připočítává i 23. provincie Tchajwanu, dále 5 autonomních oblastí, které se shodují se svými národnostními menšinami, 4 města přímo spravovaná ústřední vládou a dále 2 zvláštní správní

¹⁷ Luo Wei-qing, „Fiscal Decentralization and Public Education Provision in China“ *Canadian Social Science* 6, č. 4 (2010): 28-41, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=5&hid=24&sid=174b5677-b3cf-4879-a89f-de42f9c1e432%40sessionmgr11&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=53897716> (staženo 5.2.2012).

¹⁸ Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

¹⁹ V některých pramenech najdeme ještě 4. typu a to tzv. debyrokratizace

oblasti - Special Administrative Region, s politickou autonomií. Druhá úroveň administrativního členění je zastoupena prefekturami, kterých je 333. Třetí úroveň patří krajům, kterých je 2838, čtvrtá úroveň okresům a na páté úrovni jsou obce.²⁰

Provincie a autonomní oblasti se dělí především na městské prefektury. Přímo řízená města tento stupeň nemají, jsou rozdělena na městské obvody, okresy a nové obvody. Městská prefektura je nejčastější správní jednotka druhé úrovně. Mezi první a druhou úrovní jsou ještě tzv. subprovinční města, která vznikla v roce 1994. Jsou to významná města stojící nad úrovní prefektur, ale pravomocemi pod úrovní provincií.²¹ V současnosti je subprovinčních měst 15.²²

Ještě je však nutné objasnit si definici „města“ v čínském pojetí. Čínské „město“ má totiž několik možných významů a vzhledem k rozsáhlému a členitému administrativnímu členění je možné jeho význam vysvětlovat v mnoha možných perspektivách. Z administrativního pohledu můžeme města chápat jako přímo spravovaná města provinční, města prefektur a města krajů. K tomu ovšem existují ještě tzv. administrativní města, považovaná spíše za městská osídlení, ve kterých obec slouží především jako administrativní jednotka.²³ Na úrovni statistiky je možné „město“ chápat jako *oblast, která je městem spravována*, která pod město spadá, což se samozřejmě liší na různých úrovních administrativního členění.

Dále může být město chápáno jako *oblast celého předměstí, které se skládá z městských obvodů a částí* a dále jednoduše jako *městská oblast*. Ta, podle toho, jaké úrovně administrativního členění se týká, v sobě obsahuje buďto pouze centrální podokresy, nebo i přilehlé podokresy. Tento poslední typ pojetí města je nejvíce podobný přístupu chápání „města“ v Západních zemích.²⁴ Ve své práci budu pojem „město“ používat vždy v tomto kontextu našeho „západního“ chápání. Při případné změně čínské definice města v daném období toto uvedu přímo v textu a údaje zhodnotím v kontextu definice užívané v mé práci.

²⁰ Divisions of Administrative Areas in China, China.org.cn, <http://www.china.org.cn/english/eng-shuzi2003/gq/biao/1-1.htm> (staženo 6.4.2012).

²¹ Chinas Political System, China.org.cn, <http://www.china.org.cn/english/Political/28842.htm> (staženo 6.4.2012).

²² Divisions of Administrative Areas in China, China.org.cn, <http://www.china.org.cn/english/eng-shuzi2003/gq/biao/1-1.htm> (staženo 6.4.2012).

²³ Lamia Kamal Chaoui et al., *Urban Trends and Policy in China* (France: OECD Publishing, 2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/28/21/42607972.pdf> (staženo 12.3.2012).

²⁴ Kam Wing Chan, „Misconceptions and Complexities in the Study of China's Cities: Definitions, Statistics, and Implications“ *Eurasian Geography and Economics* 48, (2007): str. 383–412, <http://courses.washington.edu/chinageo/ChanCityDefinitionsEGE2007.pdf> (staženo 3.4.2012).

1.7 Prameny a literatura

Při hledání literatury jsem se především snažila soustředit na relevantní zdroje publikované v posledních několika letech. Vzhledem k aktuálnosti tématu nebyla o literaturu nouze, obzvláště pak o tu, publikovanou v anglickém jazyce. Bohužel řada z publikací se zabývala tímto procesem spíše jako demografickým a sociálním jevem a nevysvětlovala ho skrze politickou situaci v zemi. Navíc mi není známo žádné dílo, které by se tématem čínské urbanizace vztaženým na reformní období 70. let zabývalo u nás, a proto bych tímto chtěla přispět k zaplnění pomyslné mezery. Přehledovou část práce jsem stavěla na analýze odborných textů věnujících se problematice urbanizace obecně a textů rozebírajících tyto procesy přímo v ČLR.

Téma jsem zpracovala na základě jak oficiálních statistik nadnárodních organizací, tak četných nezávislých publikací, místy jsou použita i oficiální čínská data.

V případě publikací nadnárodních společností je obtížné dohledat metodologii jejich přístupu ke sběru dat, což je ale vzhledem k ČLR obtížné i v případě menších studií pocházejících od individuálních výzkumných skupin. Data jsou uvolňována centrálně čínskou vládou a tento fakt je potřeba zohlednit při hodnocení statistických údajů. Správnost jejich znění a postupy jejich získání nejsou často dostupné ani pro nadnárodní organizace jako je OSN, či Světová banka, v případě dat dostupných skrze OECD bychom o tomto mohli polemizovat.²⁵ Zvláště pak data vztahující se k období 40. – 70. let vlády Mao Ce-Tunga se různí napříč různými publikacemi a jejich porovnání mezi sebou budí často rozpaky.²⁶ V těchto letech byly čínské definice urbanizačních pojmů několikrát měněny, a proto jsem vždy pracovala pouze s těmi zdroji, ve kterých byla jasně vysvětlena metoda přístupu k tomuto problému.

Dalším důvodem pro využívání spíše mimo-čínských publikací byla jazyková bariéra. Spoléhala jsem se tak pouze na zahraniční, či přeloženou literaturu.

V bakalářské práci patří mezi základní dokumenty k čerpání statistických dat, o které se budu opírat, publikace světových organizací, jejichž obsah se dá považovat za relevantní a dále pak publikace a studie menšího rozsahu od jednotlivých expertů v oblasti.

Nejvíce jsem využívala publikované články a studie dostupné na internetu, nebo přístupné díky knihovnickým databázím.

²⁵ V případě použitých dokumentů OECD je uváděn jako zdroj mj. i Administrativní kancelář Státní čínské rady a Statistický úřad ČLR.

²⁶ Kam Wing Chan, „Misconceptions and Complexities in the Study of China’s Cities: Definitions, Statistics, and Implications“ *Eurasian Geography and Economics* 48, (2007): str. 383–412, <http://courses.washington.edu/chinageo/ChanCityDefinitionsEGE2007.pdf> (staženo 3.4.2012).

Pro hlavní vzhled do problematiky urbanizace jako takové a jejího pochopení jako procesu, jsem používala každoroční reporty organizace spadající pod OSN – UN HABITAT. Mezi ně patří především *The State of Asian Cities* z roku 2010/11 a pak zpráva týkající se přímo Číny – *State of China's Cities* z téhož roku a stejné organizace. Dalším zdrojem byla publikace jiné nadnárodní instituce, Světové Banky – *East Asia decentralizes – Making local government work*. Jak už název napovídá, z této publikace jsem zejména čerpala informace týkající se změn po ekonomických reformách ze sedmdesátých let a politiky decentralizace. Statistická data z výše zmíněných zpráv jsem považovala vzhledem k jejich původu za validní a stěžejní a byla tak v bakalářské práci používána jako data referenční.

Pro hlubší pohled do moderní urbanizace a její budoucnosti v Číně pak sloužila publikace z roku 2009 *Preparing China's Urban Million* iniciativy McKinsey Global Institute shromažďující experty v tomto oboru, dále pak publikace aliance Cities Without Slums – *Urbanization and Sustainability in Asia* a *Urbanisation in Asia: an Overview*. Jde o publikace přehledové, které mi především sloužily jako podklad celého procesu. Hlavním zdrojem pro urbanizaci období vlády Mao Ce-Tunga mi sloužila monografie *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development*.

Pro vymezení pojmů a jejich definici jsem užívala studie, které se tématem implicitně zabývají, a po posouzení všech uvedených aspektů jsem poté použila tu nejužitečnější definici pro moji práci. Pro vysvětlení čínského administrativního členění jsem čerpala z oficiálních čínských zdrojů a zdrojů, kde nepředpokládám problém s validností dat jako u demografických údajů.

Mimo uvedenou literaturu jsem používala několik dalších zdrojů, které budou vždy uvedeny v poznámkách.

1.8 Struktura práce

Práce je členěna chronologicky dle analyzovaných období. Na začátku práce uvádím hlavní statistická data týkající se urbanizace ve světovém, asijském i čínském měřítku. Dále se věnuji období před ekonomickými reformami, které jsem rozdělila na období vlády Mao Ce-Tunga před Velkým skokem vpřed a během něj. V těchto kapitolách se zaměřuji na charakteristiky centrálních urbanizačních politik ve spojení s hlavními dějinnými událostmi. Stěžejní je kapitola čtvrtá, která pojednává o reformním období. Je rozdělena na několik podkapitol. Ty se nejdříve zabývají charakteristikou změn urbanizačních politik a dále analyzují objevené mechanismy této změny jako je decentralizace, uvolnění neformálního sektoru a Hukou

systemu. V kapitole páté se věnují obrazu urbanistických politik v moderní Číně, tedy od 90. let po zavedení reformních změn. Následuje již jen shrnutí práce a uvedení nejdůležitějších bodů do diskuze tématu v kapitole desáté.

2. Urbanizace ve světě, v Asii a v Číně

V roce 1950 žilo ve městech přibližně 733 milionů lidí, tedy 29% světové populace.

Do roku 2005 stoupl tento podíl až na 49%. Odhady zní, že během dalších dvaceti pěti let by měla městská populace vzrůst až na 60% populace žijící ve městech.²⁷ Země by se tak měla stát místem s převážně městským osídlením.

Jak však vypadá urbanizace v Asii? Tam žilo v roce 1950 ve městech 231 milionů obyvatel. V roce 2000 jejich počet vzrostl na 1,22 miliard, což je až pětinašobek původního počtu.²⁸ V přepočtu na procenta to je vzestup ze 17,1% procent obyvatel žijících ve městech na 34,9%.²⁹ Do roku 2020 se očekává, že by se měla Asie stát převážně urbanizovanou oblastí světa, jako tomu je např. v Evropě. Důkazem závratné rychlosti urbanizace v Asii je i vznik enormního počtu megaměst, tedy měst s více jak deseti miliony obyvatel. Před rokem 1950 nebylo v Asii ani jediné, zatímco v roce 1975 byly 3 z pěti světových megaměst právě v Asii. Do roku 2001 bylo 11 ze 17ti světových megaměst asijských a do konce roku 2015 se předpokládá existence až 21 megaměst, 12 z toho v Asii.³⁰

V rámci samotné Asie se proces urbanizace výrazně liší. Například na jihu Střední Asie žije ve městech 29,8% obyvatel, což je nejmenší hodnota v Asii vůbec, zatímco ve Východní Asii bydlí ve městech až 41,6%, což patří naopak k hodnotám nejvyšším.³¹

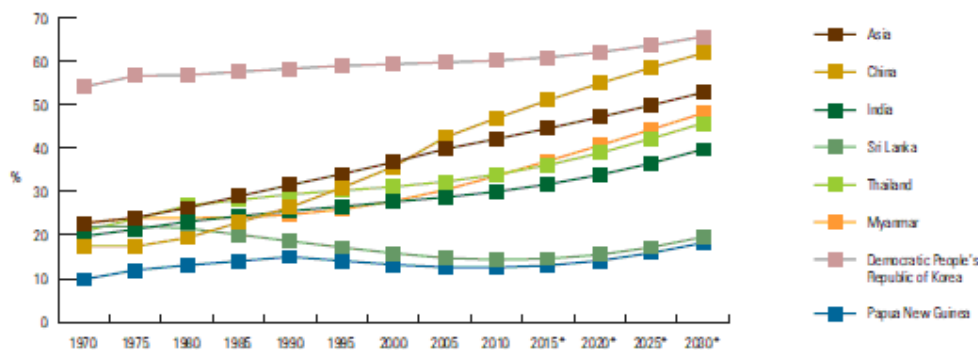
²⁷ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006), http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

²⁸ UN HABITAT, *The State of Asian Cities 2010/2011*, (Tanjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078> (staženo 2. 1. 2012).

²⁹ Graeme Hugo, *Urbanisation in Asia: An Overview* (Adelaide: University of Adelaide, 2003), <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/2-Hugo.pdf> (staženo 4.4.2012).

³⁰ Graeme Hugo, *Urbanisation in Asia: An Overview* (Adelaide: University of Adelaide, 2003), <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/2-Hugo.pdf> (staženo 4.4.2012).

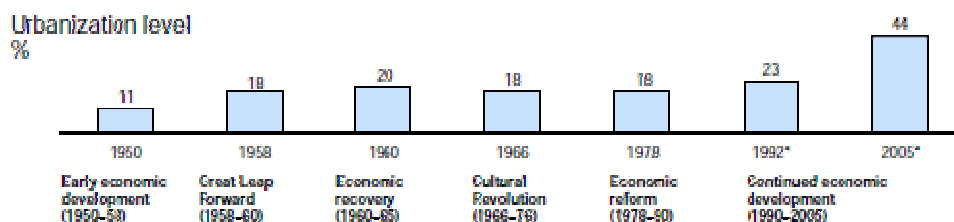
³¹ UN HABITAT, *The State of Asian Cities 2010/2011*, (Tanjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078> (staženo 2. 1. 2012).

Obr.č.2 Urbanizační proces v Asii 1970 – 2030, Zdroj: Asian cities report

Ve své práci se zabývám obdobím od vzniku ČLR, tedy roku 1949 do současnosti. Jaké jsou tedy údaje o čínské urbanizaci v jednotlivých obdobích?

V roce 1949 měla Čína 132 měst a podíl městského osídlení 10,65%.³² V roce 1978 se rychlost urbanizace díky ekonomickým reformám, otevření se západnímu světu a ekonomické prosperitě enormně zvýšila. Teprve až díky těmto reformním krokům se země otevřela také urbanizačnímu procesu. Výsledkem bylo zvýšení urbanizace z 18% těsně před rokem 1978 na 41% v roce 2005.³³ Do roku 2009 vzrostl počet měst v Číně na 654 a míra urbanizace³⁴ se vyšplhala až na 46,59%.³⁵ Zatím je tedy Čína ještě stále venkovskou oblastí. Do roku 2030 se má městská čínská populace rozrůst o více než 300 milionů obyvatel až na hodnotu 60% lidí žijících ve městech.³⁶

Obr. č. 1 Míra urbanizace v Číně v jednotlivých historických obdobích. Zdroj: McKinsey Global Initiative

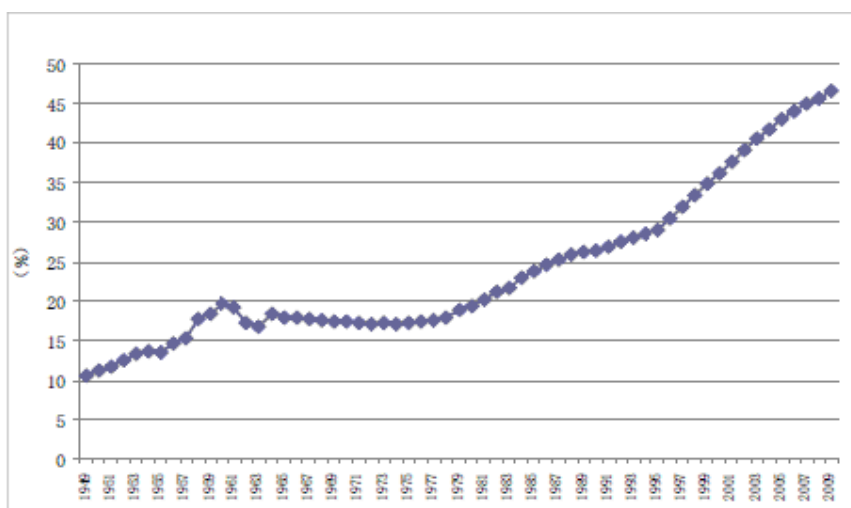
³² UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

³³ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006), http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

³⁴ Spojení míra urbanizace užívám v práci jako počet lidí žijících ve městech jako proporce z celkové populace.

³⁵ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

³⁶ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006),

Obr. č.3 Míra urbanizace v ČLR 1949 – 2009, Zdroj: China Cities Report

A jaký je tedy čínský urbanizační proces ve světovém měřítku? Od roku 1970 do roku 2010 vzrostla městská populace v Číně o 281%, což je největší vzrůst v historii lidstva.³⁷ Tento obrovský urbanizační proces se stal důležitým socio-ekonomicko-demografickým hybatelem a spolu s doposud nevídanou migrací obyvatel je proto hodný naší pozornosti.

3. Urbanizace předreformního období 1949 – 1978

V roce 1949 skončila v řadě již třetí Čínská občanská válka. Dochází k vítězství komunistů a vlády se ujímá komunistický předák Mao Ce-Tung. Od počátku jeho vlády tak mluvíme o období čínského maoismu. Po vítězství komunistů v čele s Mao Ce-Tungem se začaly v ekonomické praxi projevovat snahy komunistů o prosazení svých názorů na hospodářství.³⁸ Mao Ce-Tung zastával centrální plánování a soběstačnost Číny. Základem pro komunistické hospodářství tak měl být především rozvoj průmyslu. Jednou z hlavních dominant čínského hospodářství tohoto období byla pozemková reforma z roku 1950, kdy byl velkostatkářům zabaven majetek, který byl následně rozdělen mezi drobné zemědělce. Ale i v těchto letech

http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

³⁷ Lamia Kamal Chaoui et al., *Urban Trends and Policy in China* (France: OECD Publishing, 2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/28/21/42607972.pdf> (staženo 12.3.2012).

³⁸ McKinsey Global Institute, *Preparing for China's Urban Billion*, (Australia: McKinsey Company, 2009), http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMcKinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usq=AFQjCNFkpawVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ (staženo 3.4.2012)

byla poměrně významná část ekonomiky v soukromých rukou a docházelo k relativně rychlé obnově poválečné Číny.³⁹

Po roce 1952 se ovšem celkový charakter systému změnil a došlo k příklonu k sovětskému systému plánování. Období 1952 až 1957 patřilo k tzv. první pětiletce. V těchto letech dochází k postupnému znárodňování a konfiskaci majetku, kolektivizaci vesnic a dochází k přiblížení čínského systému hospodářství tomu sovětskému. Cílem všech těchto změn bylo nashromáždění potřebného kapitálu k industrializaci, která měla Čínu přiblížit na poli ekonomické prosperity k vyspělým západním zemím.

V období druhé pětiletky mezi lety 1957 a 1962 byla Mao Ce-Tungem vyhlášena politika Velkého skoku vpřed. Díky němu měla Čína rychleji dohnat západní ekonomiky rychleji díky masivní industrializaci. Hlavním cílem bylo zavedení kolektivního způsobu života a základními kameny fungování celého systému tak měly být vesnické komuny s několika tisíci obyvateli, které měly být ekonomicky soběstačné. Postupně bylo zrušeno soukromé vlastnictví majetku i půdy. Po mírném ekonomickém růstu následoval rychlý pokles s katastrofálními následky. Na počátku 60. let propukl hladomor, který spolu s hospodářským propadem zapříčinil úmrtí několika milionů lidí. Obyvatelé měst byli odesíláni na venkov, jelikož je města nedokázala uživit. Toto hnutí se nazývalo Xa fang, které bývá také přezdíváno jako proces rustifikace.⁴⁰ Proklamovaným heslem centrální vlády této doby bylo „industrializace bez urbanizace“ a velikost a počty měst byly kontrolovány centrální vládou k udržení stejných hodnot.⁴¹ Pro monitoraci migrace a kontrolu urbanizace byly používány techniky registrace každé jednotlivé domácnosti a jejích členů skrze tzv. Hukou systém, o kterém bude pojednáno v jedné z dalších kapitol. Politiky potlačující urbanizaci se projeví i v demografických datech – podíl městské populace se mezi lety 1950 a 1978 zvedl pouze o 5%.⁴²

³⁹ Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010),

http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6.5.2012).

⁴⁰ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006),

http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

⁴¹ George Lin, „The growth and structural change of Chinese cities: A contextual and geographic analysis“, *Cities*, (2002), <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=13&hid=24&sid=174b5677-b3cf-4879-a89f-de42f9c1e432%40sessionmgr11&bddata=JmxhbmC9Y3Mmc210ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=7876199> (staženo 4.3.2012).

⁴² McKinsey Global Institute, *Preparing for China's Urban Billion*, (Australia: McKinsey Company, 2009), <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2F>

Ekonomické problémy země vedly k oslabení pozice Mao Ce-Tunga. K posilnění kultu své osobnosti zavedl Mao Ce-Tung mezi lety 1962 a 1966 politiky Kulturní revoluce. Během ní mělo dojít k převýchově myšlení Číňanů díky Rudým gardám, které se postupně vymkly kontrole i samotné Komunistické straně. V roce 1968 se chopila moci armáda a Rudé gardy potlačila. Moc byla postupně opět podřízena Komunistické straně a došlo k uklidnění situace v zemi.

Mezi lety 1968 až 1978 byla Čína řízena koalici vůdců kulturní revoluce, členy armády a některými představiteli Komunistické strany Číny. Během tohoto období se snažila uchopit moc tzv. Banda čtyř, avšak pokus skončil nezdarem a po smrti Mao Ce-Tunga se k moci dostal Teng Siao-Pching. Spolu s jeho vládou začalo období čínských reforem.

3.1 Urbanizace před Velkým skokem vpřed

Jak vypadaly urbanizační politiky a urbanizační proces v tomto období? Během studia této historické etapy narazíme na širokou škálu vysvětlení tehdejší čínské urbanizace. Mluví se o tzv. anti-urbanistických politikách, nebo alespoň o minimální míře urbanizace, v některých studiích najdeme zmínky až o de-urbanizaci. Avšak najdeme i názor považující toto období spíše za období tzv. strategické urbanizace, kdy se čínská vláda zaměřovala na industrializaci a města využívala jen jako hlavní epicentra manufaktury a rozvoje.⁴³

Takzvané anti-urbanistické politiky si však nelze představovat jako absenci urbanistické politiky jako takové. Ta byla přítomna v Číně již od založení ČLR. Například hned po roce 1949 vydala čínská vláda návody městského plánování, založila vládní instituce, které se měly o městské plánování starat, dokonce povolala několik odborníků ze Sovětského svazu jako konzultanty a definovala proces urbanizace jako součást plánu národního hospodářského rozvoje.⁴⁴ Během první pětiletky⁴⁵ hrála urbanizace velkou roli při tvorbě dokumentu 156 Klíčových národních projektů. Jednalo se o vybrané propracované projekty, především průmyslového charakteru, které byly naplánovány v přímém vztahu s městským rozvojem,

2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMcKinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usg=AFQjCNFkpawVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ (staženo 3.4.2012)

⁴³ Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010),

http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6.5.2012).

⁴⁴ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

⁴⁵ Mezi lety 1953-1957

budováním infrastruktury a revitalizací měst. Udává se, že v tomto období existovalo více než 150 měst s vlastními plány městského rozvoje.⁴⁶ Politika urbanizace tohoto období byla namířena hlavně na ekonomickou a politickou roli měst. Čínská města měla sloužit „socialistické industrializaci“ a Mao Ce-Tung se tak snažil města přetransformovat z měst spotřeby v města produkce.

Důkazem toho, že urbanizace byla v politice přítomna i z počátku období vlády Mao Ce-Tunga a nelze tedy mluvit o vysloveném anti-urbanismu, byl například vznik historicky první definice města jako administrativní jednotky.⁴⁷ To napomohlo jasnému vymezení města jako jednotky s vlastní ekonomickou a politickou rolí, stejně jako tomu bylo na Západě. Spolu s tím byla vytvořena jakási státní urbanizační strategie, ve které byl podpořen růst středně velkých měst, a naopak omezen růst měst velkých. Proto byla zahájena výstavba obytných satelitních oblastí pro rozptýlení populace velkoměst. Kontrola urbanizačního procesu probíhala omezením migrace z venkova do měst skrze Hukou systém⁴⁸ a naopak podporovanou migrací z měst na venkov. Nejlépe dokládají tyto politiky následující data - dle oficiálních dokumentů bylo v roce 1949 v Číně 136 měst a do roku 1957 se jejich počet zvýšil na 179.⁴⁹ Mezi lety 1949 a 1957 tak stoupla míra urbanizace na národní úrovni z 10,6% na 15,4%, což se nedá považovat za projev anti-urbanizačních politik.⁵⁰ Spíše než o anti-urbanismu můžeme tedy v těchto letech mluvit o procesu centrální vládou řízeného upřednostnění menších a středně velkých měst nad velkoměsty a o snahu o rozptýlení koncentrace obyvatel velkoměst.

3.2 Urbanizace v období Velkého skoku

V období Velkého skoku vpřed a Kulturní revoluce se městské plánování stalo chaotickým a stagnovalo. Stejně tak, jakým způsobem ovlivnil Velký skok vpřed čínskou ekonomiku, tak ovlivnil i urbanizaci.⁵¹

⁴⁶ Malcolm McKinnon, *Asian Cities: Globalization, Urbanization and Nation-Building* (Copenhagen: NIAS Press, 2011), 258 str.

⁴⁷ dtto

⁴⁸ Systém registrací domácností, podrobněji viz. kapitola 4.6

⁴⁹ Divisions of Administrative Areas in China, China.org.cn, <http://www.china.org.cn/english/eng-shuzi2003/gq/biao/1-1.htm> (staženo 6.4.2012).

⁵⁰ Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010),

http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6.5.2012).

⁵¹ Hospodářská katastrofa jako následek zavedených politik.

Na počátku této vynucované modernizační politiky vládnoucího politbyra ČLR došlo díky snaze o zvýšení industrializace i k mírnému vzrůstu urbanizace. Urbanizace tak stoupla v roce 1960 na historických 19,7%.⁵² To byl ale zároveň bod zlomu celého procesu a nadále již neudržitelného hospodářského propadu. V následujících letech došlo k pádu celého projektu a 40 milionů čínských obyvatel bylo přinuceno odejít díky hladomoru a nefunkční ekonomice státu z měst zpátky na venkov.⁵³ Od roku 1958 byla populace měst přísně střežena, každá domácnost musela být registrována⁵⁴ a skrze Hukou systém byl hlídán její pohyb. V roce 1960 nařídila centrální vláda zastavit do 3 let všechny lokální urbanizační plány, což vedlo k rozpadu všech agentur územního plánování.⁵⁵ K tomu bylo změněno kritérium pro udělení osídlení statutu města, díky čemuž nebylo osídlení s méně jak 100 000 obyvateli nadále považováno za město.⁵⁶ To vedlo pochopitelně také k poklesu počtu měst, ale i po přepočítání počtu měst podle staré definice dojdeme k celkovému poklesu míry urbanizace. Z tohoto pohledu mluvíme o de-urbanizaci až v tomto období, která ale spíš než cíleným procesem byla následkem Velkého skoku vpřed. Nelze tedy primárně mluvit o vyslovené de-urbanizační politice.

Po Velkém skoku vpřed přišlo období Kulturní revoluce, kdy státní investice směřovaly do vnitřních oblastí Číny a především do mimoměstských oblastí. Docházelo k nucenému přesunu městských obyvatel na venkov. Tato rustifikace, neboli hnutí Xa Fang, se dotkla až třiceti pěti milionů dříve městských obyvatel.⁵⁷ Roční nárůst městských obyvatel o 1,3% byl tedy ještě nižší než byl přirozený nárůst čínské populace, který byl v těchto letech 1,75%.⁵⁸ Až v tomto období bychom tedy opravdu mohli mluvit o pravé de-urbanizaci, která byla založena přímo na centrálně řízené nucené migraci obyvatel směřující z měst na venkov.

⁵² Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010), http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6.5.2012).

⁵³ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

⁵⁴ Hukou system

⁵⁵ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

⁵⁶ Před tímto bylo městem osídlení s 80tis obyvatel a víc.

⁵⁷ Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010), http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6.5.2012).

⁵⁸ dtto

4. Reformní období 70. let a jeho vliv na moderní urbanizaci

Po smrti Mao Ce.Tunga a převzetí vlády Teng Siao-Pchingem byly v roce 1978 představeny vládní reformy. Ty se měly týkat převážně 4 oblastí, a to - průmyslu, zemědělství, vědy a techniky a čínské armády.⁵⁹ Postupně došlo k opuštění myšlenek kolektivního zemědělství, výroba byla sice nadále centrálně plánována, ale samotné podniky byly řízeny na místní úrovni. V rámci dekolektivizace dochází k rozpuštění systému komun a přenastavení systému směrem k soukromému vlastnictví. K podobným změnám dochází i na poli průmyslu a postupně dochází k markantnímu nárůstu výroby. Změny by se daly shrnout jako liberalizace trhu, kapitálu, cen, mezd a změn vlastnických vztahů.⁶⁰ Po roce 1978 dochází k přechodu k racionálnějšímu ekonomickým politikám a zaměření se na prosperitu. Všechny uvedené reformy vedly postupně k otevření se Západu, k jakési de-ideologizaci politiky a nasměrování čínského hospodářství směrem k socialistickému tržnímu hospodářství a co nejvíce k ekonomické prosperitě.

4.1 Urbanizace v reformním období

Jak bylo již uvedeno výše, hlavním cílem čínské vlády tohoto období byla ekonomická prosperita a zisk, ke kterému měly výše zmíněné reformy vést. A právě ekonomická prosperita, přechod k racionálnějšímu ekonomickým politikám a politická de-ideologizace byly stěžejní i pro další rozvoj urbanizace. Během reformního období si totiž centrální vláda uvědomila důležitost a nepostradatelnost urbanizace zejména pro ekonomický růst.⁶¹ Bylo zřejmé, že urbanizace potencuje ekonomickou prosperitu a tak se začala čínská vláda postupně zajímat o urbanizační proces a zavedla agresivní pro-urbanistické rozvojové politiky. Mezi tyto politiky usnadňující urbanizaci patřilo vlastní uvolnění vlivu ekonomiky a do určité míry i uvolnění Hukou systému. Jako jedny z mechanismů potencujících urbanizační proces, bez kterých by nemohl v této formě proběhnout, jsem identifikovala uvolnění prostoru

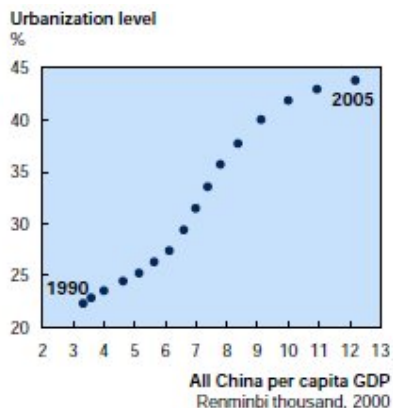
⁵⁹ Kevin Zhang, „What explains China’s Rising Urbanisation in the Reform Era?“, *Urban Studies* 39, (2002): 2301-2315, <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=14&hid=24&sid=174b5677-b3cf-4879-a89f-de42f9c1e432%40sessionmgr111&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=7558670> (staženo 4.3.2012).

⁶⁰ Country Profile: China, Library of Congress – Federal Research Division, <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/China.pdf> (staženo 3.4.2012).

⁶¹ Justin Yifu Lin, *China Miracle: Development strategy and economic reform* (Hong Kong: The Chinese University Press, 2008) http://www.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=_OEwbLZ2vYwC&oi=fnd&pg=PR19&dq=china+reform+1970s&ots=0zkDT22Z-U&sig=D-uqn51Q9wPOM7W9g7QIM3NWeoI&redir_esc=y#v=onepage&q=china%20reform%201970s&f=false (staženo 15.2.2012).

pro neformální sektor a decentralizaci rozhodovacích pravomocí na úroveň lokálních vlád. O obou bude pojednáno v samostatných kapitolách.

Z reformních úsilí měly na urbanizační proces největší vliv ekonomické reformy a k nim patřící otevření se Číny okolnímu světu. S cílem co největší ekonomické prosperity došlo určitou de-ideologizací vládní politiky a uvědoměním si potřeby liberalizace trhu k postupnému nárůstu HDP a ruku v ruce s tím i míry urbanizace jak ukazuje graf.

Obr.č.5 Čínská urbanizace a ekonomický rozvoj vyjádřený v HDP, MGI

Hlavním faktorem v tomto mechanismu byla centralizace rozvoje.⁶² Centralizací vznikaly Speciální Ekonomické Zóny, o kterých bude pojednáno v samostatné kapitole. Ty přitahovaly přímé zahraniční investice, které podporovaly další růst průmyslu a postupnou industrializaci.⁶³ To vše působilo pozitivně na růst měst. Vzhledem k tomu, že ekonomický růst byl hlavním vládním cílem a byl objeven pozitivní vztah mezi ekonomickým růstem a urbanizací, byly všechny centrální politiky nasměrovány k uvolnění růstu měst a k restrikci jakýchkoli omezení.

Mezi další hybatele urbanismu tohoto období patří již zmíněné zemědělské reformy se zánikem zemědělských kolektivů. Vzrůstá zemědělská produktivita a efektivita, ale zároveň modernizace a industrializace zemědělství přináší komplikaci v podobě „nadbytečných“ 300 milionů pracovních sil.⁶⁴ Ty však dále působí jako silný faktor rostoucí urbanizace.

⁶² UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

⁶³ dtto

⁶⁴ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006), http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

Částečné zrušení registrace domácností uvolněním systému Hukou, zrušení potravinových přidělů podle příslušnosti k místu svého původu a otevření pracovního trhu⁶⁵ přesvědčilo až 130 milionů obyvatel k dojíždění za prací do měst.⁶⁶ Velká část byla původně zaměstnána právě v zemědělském sektoru. Bylo také nově redefinováno urbanistické názvosloví. Minimální počet 100 000 obyvatel nutný pro klasifikaci daného osídlení jako město byl zrušen a nově byl tento statut přidělován podle místního HDP.⁶⁷

Mezi hlavní faktory stimulujícími růst urbanizace byla v tomto reformním období také změna ekonomických priorit se zaměřením se na ekonomickou prosperitu, centralizaci průmyslu, zemědělské reformy a uvolnění Hukou systému. Ekonomické reformy se promítly do urbanizačního procesu svým vlivem na rozvoj průmyslu a důrazem na centralizaci. Naopak objevením pozitivního vlivu urbanizace na ekonomickou prosperitu začala centrální vláda prosazovat pozitivní urbanizační politiky.

Vše zmíněné vyústilo v masivní migraci obyvatel z venkova do měst a k nárůstu urbanizace. To dokládá počet měst - v roce 1983 to bylo 2 786 měst a v roce 2005 již 20 358.⁶⁸

Navzdory ekonomickým úspěchům dosaženým po roce 1978 byla vládnoucí komunistická strana Číny zneklidněna environmentálními a v těchto letech především sociálními následky úspěchu, jako je vzrůstající rozdíl mezi venkovskou a rozšiřující se městskou oblastí. V celém přístupu se tak v poreformním období objevuje nově i plánování rozvoje městských oblastí spolu s těmi venkovskými. Především v devadesátých letech byla zaměřena pozornost na malá a středně velká města, především vnitrozemská. V roce 1980 tak uvedla Čína v platnost nařízení, které zavádí nutnost kontroly růstu velkých měst a naopak podpory růstu těch malých. Záměr byl redukovat rozdíly mezi venkovem a velkoměstem.⁶⁹

Po zavedení ekonomických reforem můžeme urbanizační proces rozdělit na první etapu urbanizace - etapu pomalého vzestupu, která se datuje mezi roky 1978 a 1982. Tehdy počet měst vzrostl ze 193 na 245, s ročním vzestupem 13%. Šlo o pomalé zvyšování tempa směrem k etapě druhé – etapě progresivní urbanizace. Ta proběhla mezi lety 1983 a 1996, kdy došlo k markantnímu vzrůstu urbanizační rychlosti. Roční vzestup urbanizace byl 30% a počet měst na konci tohoto období bylo 668. Třetí fáze poreformní urbanizace, která by se dala

⁶⁵ Bylo možné pracovat i mimo svůj původ.

⁶⁶ UN HABITAT, *The State of Asian Cities 2010/2011*, (Tanjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078> (staženo 2. 1. 2012).

⁶⁷ Viz odkaz v úvodu

⁶⁸ Divisions of Administrative Areas in China, China.org.cn, <http://www.china.org.cn/english/eng-shuzi2003/gq/biao/1-1.htm> (staženo 6.4.2012).

⁶⁹ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006),

pojmenovat jako fáze přenastavení, proběhla mezi lety 1997 a 2009. Došlo k posunu z 668 na 654 měst. Tento pokles byl dán změnou administrativního uspořádání⁷⁰, pokles byl pouze relativní a nešlo tedy o reálný pokles počtu měst.⁷¹

4.2 Rozvoj neformálního sektoru a jeho vliv na urbanizaci

Při analýze urbanizačních politik v různých historických obdobích ČLR jsem objevila faktory, které byly úzce spojeny s růstem míry urbanizace. Jedním z nich je i neformální pracovní sektor. Přístup centrální vlády se k tomuto sektoru ve zkoumaných obdobích výrazně lišil. Zatímco v předreformním období se jednalo o sektor svým významem podceňovaný a centrálně potlačovaný, v poreformním období se přístup k němu radikálně otočil, neformální sektor byl nahlížen skrze svůj přínos a došlo k jeho výraznému růstu. Jak bude vysvětleno níže, neformální sektor potencoval a usnadňoval růst urbanizačního procesu. Je tak jedním z mechanismů, kterými se změna v centrálních politikách přenesla na změnu v politikách urbanizačních. Pro pochopení celého mechanismu však bude nezbytné vysvětlit pojem neformální sektor a jeho fungování.

Až roku 1993 byla na 15. Mezinárodní konferenci statistiků práce přijata jeho mezinárodní statistická definice.⁷² Neformální pracovní sektor je podle ní takový sektor, který se skládá z produkčních jednotek, pro které je charakteristický nízký stupeň organizace. Pracovní vztahy v těchto jednotkách jsou často vytvářeny podle momentální potřeby, založeny na sympatiích, osobních či společenských vztazích a nemají formu smluvní dohody s formálními zárukami. Jednotky spadající pod formální sektor vykazují charakteristiky „domácích podniků“ a výdaje na produkci jsou často těžko odlišitelné od výdajů pro účely domácnosti.⁷³

Jako synonymum pro neformální sektor se často používá pojem „šedá ekonomika“. Ta je totiž těžko postižitelná v jednotlivých statistikách a její produkci je možné jen odhadovat. Je to dáno absencí formálních vztahů, účetnictví, tudíž i daňových odvodů, stejně tak jako heterogenní činností účastníků neformálního sektoru, jak bude uvedeno dále. Aktivity provozované pracovními jednotkami nejsou a priori provozovány za cílem uniknout formálním závazkům jako je např. placení daní, či regulací, tento únik je spíše „vedlejším

http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

⁷⁰ Změna administrativního členění čínských krajů a jejich postavení v rámci prefektur.

⁷¹ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

⁷² Ralf Hussmanns, *Statistical definition of the informal sector – International standards and national practises* (Geneva: Bureau of Statistics, 2007). <http://www.gdrc.org/informal/huss0772.pdf> (staženo 20.4.2012).

⁷³ Ralf Hussmanns, *Statistical definition of the informal sector – International standards and national practises* (Geneva: Bureau of Statistics, 2007). <http://www.gdrc.org/informal/huss0772.pdf> (staženo 20.4.2012).

účinkem“. Do šedé ekonomiky tak patří činnosti svojí *podstatou* legální, ale které jsou skrývány před úřady a ve svém důsledku se stávají ilegálními.⁷⁴ Neformální sektor tak lze dobře odlišit od černé ekonomiky, pro kterou je charakteristická spíše cílená kriminální činnost.

Do neformálního sektoru patří například práce načerno, prodej nealkoholického alkoholu či cigaret, domácí práce, malé stavební firmy, všechny druhy licencovaných činností prováděných bez licence atd. V ekonomikách s institucionálními charakteristikami nevyhovujícími pro fungování tržní ekonomiky (např. vysoké daně, byrokracie, korupce apod.) může neformální ekonomika narůst do značných rozměrů.⁷⁵

Pro nově příchozí pracovníky do měst je neformální sektor obvykle lehce dosažitelný, proto na trh práce vstupují nejčastěji právě skrze tento sektor.⁷⁶ Celá polovina lidí pracujících v čínských městech je zaměstnána v tomto sektoru.⁷⁷ Důležité je také jeho spojení s plovoucí populací⁷⁸, která logicky právě tento sektor pro jeho charakteristiky nejčastěji využívá. Plovoucí populace má v Číně tradičně obrovské zastoupení a tak i neformální sektor je touto populací hojně využíván.⁷⁹

Přístup centrální vlády k neformálnímu sektoru se v posledních několika dekádách značně proměnil. Stejně jako urbanizace byl neformální sektor považován za doby vlády Mao Ce-Tunga za něco nechtěného a jeho úloha byla podceňována. Ještě i z počátku období ekonomických reforem byl neformální sektor považován pouze za sektor pomáhající vstřebat nadbytečné pracovní síly a jako přechodná možnost pro ty, kteří si zatím nemohou najít klasickou práci ve formálním sektoru. Počítalo se s ním jako s přestupní stanicí mezi nezaměstnaností a plnohodnotnou prací.⁸⁰ Stejně jako v případě urbanizace, i přínos formálního sektoru se objevil až později. Centrální vláda již neposuzuje tento sektor tak černo-bíle a v případě jednoznačného přínosu daného podnikání je lokální vláda schopna

⁷⁴ dtto

⁷⁵ „Informal Sector, Definition, Concepts and Weighting in African economies“, Economic Commission for Africa, <http://www.uneca.org/statistics/statcom2008/documents/InformalSector.pdf> (staženo 4.3.2012).

⁷⁶ Graeme Hugo, *Urbanisation in Asia: An Overview* (Adelaide: University of Adelaide, 2003), <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/2-Hugo.pdf> (staženo 4.4.2012).

⁷⁷ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

⁷⁸ Populace lidí žijících dlouhodobě na území města, kteří ale nejsou jeho stálými a oficiálními rezidenty. Vždy po nějaké době se vrací do své rodné oblasti mimo město.

⁷⁹ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

⁸⁰ Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010), http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X

tolerovat určité nedostatky. Jsou uváděny i jednotlivé výjimky v poskytnutí služeb sociálního zabezpečení i účastníkům neformálního sektoru, což by bylo v minulosti nepřipustné.⁸¹ Jakékoli zárodky tohoto sektoru byly v předreformním období cíleně vyhledávány a ničeny, v současnosti jsou do určité míry tolerovány.

Od 70. let čínská vláda v rámci snahy o nastartování ekonomického rozvoje uvolnila podmínky pro neformální sektor.⁸² Tím odpadla hlavní překážka urbanizace, protože neformální sektor je pro rozvoj měst v Číně klíčový. Úloha neformálního sektoru v urbanizačním procesu je tedy nasnadě – čím méně restriktivní je přístup centrální vlády k neformálnímu sektoru, tím více pracovních možností vznikne pro potenciální nově přichozí pracovníky do měst, která se tak pro nově přichozí stávají přístupnější. Neformální sektor tak funguje od sedmdesátých let jako faktor napomáhající vlastnímu urbanizačnímu procesu.

Dalším faktorem spolupůsobícím s tímto mechanismem je charakter čínské městské populace. Ta má jedno z největších zastoupení plovoucí populace v Asii.⁸³ Z charakteristik plovoucí populace, tedy populace pracující ve městě pouze dočasně, je zřejmé, že práce v neformálním sektoru je pro ni ideální. Vysoká míra městských obyvatel spadajících do plovoucí populace tak působí na další růst neformálního sektoru, který dále podporuje růst urbanizačního procesu.

4.3 Decentralizace centrálních pravomocí

Během své analýzy poreformního období jsem narazila na další z faktorů, který napomáhal přenesení změn centrálních politik na změnu urbanizačních politik. Byla jím decentralizace dříve centrálních rozhodovacích pravomocí na úroveň lokálních vlád. Na rozdíl od dříve vysoce centralizovaného autoritářského státu se pozice lokálních vlád po roce 1978 v ČLR významně změnila. Centrální vláda sice delegovala některé administrativní záležitosti na lokální vlády i před zmíněnými reformami, ale po sedmdesátých letech na ně delegovala i potřebnou politickou sílu.⁸⁴ Lokální vlády byly sice voleny ústředím, ale dále již nově

&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6.5.2012).

⁸¹ Malcolm McKinnon, *Asian Cities: Globalization, Urbanization and Nation-Building* (Copenhagen: NIAS Press, 2011), 258.

⁸² Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010), http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6.5.2012).

⁸³ Viz výše

⁸⁴ Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

zodpovídaly za rozvoj oblasti samy, staly se zodpovědnými za městské plánování a ekonomickou situaci v oblasti.⁸⁵ I přes zmíněné pravomoci však samozřejmě všechna rozhodnutí lokálních vlád musela zapadat do šablon politik národních. Hlavním řídicím faktorem byla však i zde všudypřítomná nutnost ekonomické prosperity. Praktická potřeba pohotové akce v obchodních záležitostech tak donutila centrální vládu předat některé z pravomocí lokálním vládám. Neboli, čím rychlejší odpověď na podnikatelský záměr, tím vyšší pravděpodobnost zisku, tudíž z toho pochopitelný zájem centrální vlády na alespoň určité autonomii lokálních vlád v rozhodování. Mnoho lokálních politiků mělo tak najednou možnost některá svá rozhodnutí rozhodnout bez posvěcení Pekingu. Celý tento proces se nazývá decentralizace politických pravomocí.

Jakou hrála roli decentralizace v urbanizaci je pak nasnadě. Lokální vláda se stává zodpovědnou za prosperitu vlastního spravovaného území a část případného zisku má možnost použít na další investice na svém území díky rozpočtové decentralizaci – viz. Kapitola Tři fáze decentralizace. To ji motivuje ke zvýšení prosperity skrze centralizaci rozvoje a k atrakci zahraničních investic. To vše vede k masivní industrializaci a k postupnému růstu měst, kterému napomáhají pozitivní centrální urbanizační politiky. Decentralizace tak hraje důležitou roli v procesu urbanizace, a to jako mechanismus přenesení změn centrálních politik na změnu urbanizačních politik.

4.3.1. Tři fáze decentralizace

Decentralizace lze rozdělit do pomyslných tří částí.⁸⁶ První období můžeme ohraničit lety 1980-1993, kdy dochází především k decentralizaci fiskální. Stát se zde snažil nasměrovat řídicí pravomoci týkající se ekonomiky směrem od státu k podnikům, tou dobou ještě výlučně vlastněných státem. Hlavní myšlenkou bylo podpořit podnikání, ekonomiku a navýšit finanční zisky tím, že ekonomické subjekty dostanou více autonomie. Do této doby byl fiskální systém vysoce centralizovaný - daně a zisky se dostávaly k vládě z regionů a ta je poté zase přerozdělovala podle potřeby zpět k lokálnímu použití. Avšak tyto lokální potřeby byly samozřejmě posuzovány také centrální vládou, jejíž úsudek dostatečně nereflektoval reálnou situaci. Zamýšlená změna byla naplánována tak, že by se na přerozdělování více podílely i samotné lokální vlády jednotlivých regionů.

⁸⁵ dtto

⁸⁶ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006), http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

Tato první fáze decentralizace vyústila v lehký pokles zisků Číny, a tak v letech 1994 – 2002 došlo k fázi druhé, tzv. re-centralizaci.⁸⁷ Došlo k reformě daňového systému – k jeho zjednodušení a k opětovnému posílení pozice centrální vlády. I přes re-centralizaci si lokální vlády v tomto období zažívaly novou pozici vlastní relativní autonomie, s vedením vlastních rozvojových projektů s cílem ekonomického růstu a přitahování zahraničních investorů. Tato politika ekonomického růstu však byla začátkem pro vznik propastného rozdílu mezi městskou a vesnickou oblastí. To vedlo vládu ke krokům směřujícím k vyrovnanějšímu rovnoměrnějšímu růstu, které zavedla v době tzv. třetí fáze v letech 2003 a dále. K těm patřila kontrola lokálních vlád a jejich plánování a snaha o rovnoměrné zaměření se jak na vesnické tak městské oblasti.

Fiskální decentralizace motivovala lokální vlády k dalšímu navyšování ekonomické prosperity skrze rozvoje průmyslu a atrakcí zahraničních investic. Tato politika sloužila jako motivace ke krokům podporujícím ekonomický růst, jehož vedlejším účinkem byla i rostoucí míra urbanizace. To vše vedlo výše zmíněnými mechanismy v poreformním období k navýšení i míry urbanizace.

4.3.2. Efekt decentralizace na urbanizaci

Jak ukázalo sčítání lidu mezi lety 1964 a 2000, vzrostl podíl lidí žijících ve městech z 18% na 36%.⁸⁸ Nejvyšší rychlost urbanizace pak připadala na poslední dekádu zmíněného období, tedy na druhou fázi decentralizace, jak je uvedeno výše. Pro úplnost však musíme zmíněné hodnoty podrobit analýze v kontextu doby, kdy bylo sčítání lidu prováděno. Způsob statistického vykazování používaného ve sčítání v roce 1990 a 2000 se totiž lišil. V roce 1990 byl považován za obyvatele města ten, kdo ve městě žil rok a déle, kdežto v roce 2000 byl tento údaj změněn na půl roku a více. To vedlo k nadhodnocení dat v druhém sčítání a urbanizace tak byla o něco nižší. Odhady tak mluví o 4,17% nižší hodnotě reálné urbanizace k roku 2000.⁸⁹ Je vidět, že decentralizace měla pozitivní vliv na růst měst. Zejména decentralizace rozpočtu podporovala lokální vlády ke krokům podporujícím příliv

⁸⁷ Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

⁸⁸ McKinsey Global Institute, *Preparing for China's Urban Billion*, (Australia: McKinsey Company, 2009), http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMcKinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usg=AFQjCNFkpwVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ (staženo 3.4.2012)

⁸⁹ Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Aian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

zahraničních investic, jelikož část zisků z vlastního podnikání mohly dále použít dle vlastního uvážení.⁹⁰

4.4 Centralizace rozvoje

Jedním z cílů jak dosáhnout větší ekonomické prosperity byla centralizace rozvoje. Centralizace rozvoje tak byla jedním z faktorů působících pozitivně na urbanizační proces. Na základě změn ekonomických priorit vznikla po roce 1978 myšlenka založení tzv. prioritních oblastí rozvoje. Mezi tyto patří Speciální ekonomické zóny (SEZ), pobřežní otevřená města (Coastal Open Cities) a otevřené ekonomické regiony. SEZ byly zamýšleny jako ostrůvky produkce, ve kterých mohou zahraniční investoři založit svůj podnik za velice výhodných podmínek, které usnadňují celý proces podnikání. V každé ze zón stimuluje vláda podnikání různými druhy ekonomických výhod, jako například daňové zvýhodnění, zajištění dodávek levné energie, výhodné podmínky pro bydlení, efektivní infrastruktura, dostatek kvalifikovaných pracovníků, plné státní sociální zabezpečení apod. Na oplátku zde (především zahraniční) investoři vkládají svůj kapitál, odborné znalosti a inovativní technologie a postupy.⁹¹ První SEZ vznikla v roce 1980.⁹² Většina zahraničních investic v Číně směřuje v drtivé většině do těchto pěti oblastí SEZ, které jsou nasměrovány především na export.

V roce 1984 bylo otevřeno 14 tzv. pobřežních otevřených měst,⁹³ která čerpala jak ze své geografické polohy u pobřeží, tak výhodnými podmínkami pro podnikání. Vzhledem k vzrůstajícím zahraničním investicím v těchto oblastech byla města rok poté spojena do tzv. otevřených pobřežních oblastí a ekonomických zón a vytvořila tak tzv. otevřené pobřežní pásy produkce v deltě řeky Yangtze, v deltě Perlové řeky a trojúhelník produkce mezi městy Xiamen-Zhangzhou-Quanzhou.

V devadesátých letech pak zpřístupnila čínská vláda několik hraničních měst a některá hlavní města autonomních oblastí⁹⁴ zahraničním investorům, založila nové „zóny volného obchodu“ pro zvýhodněné podmínky podnikání a průmyslu, jako například oblast Pudong u města Šanghaj.

⁹⁰ Lamia Kamal Chaoui et al., *Urban Trends and Policy in China* (France: OECD Publishing, 2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/28/21/42607972.pdf> (staženo 12.3.2012).

⁹¹ George Lin, „The growth and structural change of Chinese cities: A contextual and geographic analysis“, *Cities*, (2002), <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=13&hid=24&sid=174b5677-b3cf-4879-a89f-de42f9c1e432%40sessionmgr11&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=7876199> (staženo 4.3.2012).

⁹² dtto

⁹³ Coastal open cities

Zahraniční investice spolu s centralizací vedly k mohutnému růstu průmyslového odvětví, které vytvářelo nová pracovní místa a absorbovalo čím dál tím větší množství přijíždějících pracovníků. Růst měst tak byl vedlejším účinkem centralizace průmyslu, navíc potencovaným decentralizačními mechanismy.

4.5 Vliv urbanizace na venkov

Při pohledu na decentralizační vlny a s nimi spojený růst urbanizace je důležité všimnout si růstu lokálních ekonomik a v návaznosti na to i spojený růst měst. Reformy tak opravdu způsobily nastartování ekonomiky na úrovni regionů a navýšení počtu zahraničních investic, jak bylo popsáno v minulé kapitole. Růst HDP byl pro centrální vládu v tomto období tím nejdůležitějším indikátorem hodnocení kvality vedení měst lokální vládou. Vzhledem k tomu, že jde o hodnotu přepočítávanou na jednoho obyvatele města, je zřejmé, že bylo pro lokální vládu výhodnější nezvyšovat počet městské populace a snížit hodnotu registrovaných obyvatel měst. Zvýšením počtu registrovaných obyvatel města totiž dochází k nechtěnému „naředění“ HDP a dále je samozřejmě nutné oficiálním obyvatelům měst poskytovat sociální zabezpečení a služby, což stojí město další výdaje. Často jsme se mohli tedy setkat s reálně vyššími počty obyvatel měst, nežli bylo uváděno lokální vládou, která určitou část nově příchozích obyvatel oficiálně při sčítáních nepřiznala, lidé byli nadále počítáni k rurální oblasti a venkovská populace tak byla značně nadhodnocena.⁹⁵ To ovšem neznamená, že míra urbanizace byla takto „nízká“ a výzkumy proto uvádějí i odhadovanou pravou hodnotu urbanizace.

Tento trend hrál svoji roli i v níže zmíněné zástavbě zemědělské půdy. Její propůjčování investorům a developerům bylo vysoce finančně výnosné a výhodnější, nežli její zemědělské využití. Proto byl růst měst spojen s výrazným ubýváním zemědělské půdy a především pak s jejím přetvářením ve vysoce produktivní městské či industriální oblasti. Obyvatelé, žijící na této (dříve agrární) půdě, byli odškodněni státem vzhledem k její rozloze, případně jim byla nabídnuta pracovní pozice v plánované nově vznikuvší městské oblasti. Toto vykoupení však neodpovídalo hodnotě pozemku, ani plánovanému zisku. Zároveň tyto obyvatelé neměli plnohodnotný status obyvatele města, a tak nemohli využívat výhod sociálního zabezpečení. Celý proces vedl k zástavbě agrární půdy a k třiceti pěti milionům vesničanů bez pozemku a

⁹⁴ Například město Khorgos.

⁹⁵ Malcolm McKinnon, *Asian Cities: Globalization, Urbanization and Nation-Building* (Copenhagen: NIAS Press, 2011), 258 str.

ve vzduchoprázdnu poloměstského statutu.⁹⁶ Většina z nich se snažila najít uplatnění ve městě a zvyšovala tím míru urbanizace. V současnosti se této zástavbě zemědělské půdy snaží centrální vláda Číny zabránit formou kontrol lokálních investic a developerských projektů, obzvláště těch, které mají expanzivní potenciál.

Decentralizace a její efekt na růst měst tedy má za následek nejen zvýšení migrace obyvatel do více a větších měst za větším množstvím pracovních možností, ale také rozrůstáním měst a jejich „záborem“ dříve vesnického území spolu s jejich obyvateli. Na následujících datech je vidět, že růst měst byl v letech 2000 – 2005 obecně ještě rychlejší nežli růst městské populace. Například v oblasti východní Číny vzrostla rozloha městských oblastí o 63,7%, ale populace žijící ve městech vzrostla pouze o 19%. Hustota populace měst v této oblasti klesla o 27,3%, což je nejvíce ze všech oblastí Číny, ačkoli je tato oblast nejrychleji rostoucí i co do smyslu urbanizace.⁹⁷ Z uvedeného vyplývá, že největší podíl nárůstu obyvatel ve městech plyne právě z růstu města jako takového, které do sebe zahrnuje další a další dříve mimoměstské oblasti spolu s jejich obyvateli. Expanze města tak přináší minimálně stejný počet nových obyvatel jako migrace lidí z vesnic do měst.⁹⁸

4.6 Hukou systém a jeho vliv na urbanizaci

Systém Hukou je jedním z klíčových faktorů ovlivňujících podobu čínské urbanizace a proto by zde měl být stručně vysvětlen.

Hukou systém bychom našli již ve starověké Číně, jeho současná podoba však vznikla až po založení ČLR. Jde o registraci domácností a kontrolu jejich pohybu mezi městem a venkovem. Jeho fungování se lišilo v době před ekonomickými reformami v sedmdesátých letech a po nich.⁹⁹ Pokud stál jedinec v předreformní době o přestěhování do opačné kategorie venkov-město či do jiné než vlastní provincie, musel projít zdoluhavým byrokratickým kolečkem a jeho žádost víceúrovňovým schvalováním, jelikož migrace obyvatel byla pevně kontrolována. Ten, kdo bydlel a pracoval v jiné, než vlastní provincii, pak neměl nárok na sociální zabezpečení, zdravotní péči, školství apod. Data z Hukou databáze se dodnes užívají

⁹⁶ Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

⁹⁷ Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

⁹⁸ Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

⁹⁹ Kam Wing Chan, Will Buckingham, „Is China Abolishing the Hukou System?“ *The China Quarterly*, č.195 (September 2008): str. 582 – 606, <http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-WSB-Hukou-Abolition-CQ2008.pdf> (staženo 4.4.2012).

jako jediný zdroj statistických údajů počtu obyvatel a zahraniční zdroje mluví o používání systému registrace domácností pro sledování politicky nechtěných osob.¹⁰⁰

Během Velkého skoku vpřed se stal Hukou systém nástrojem k prosazení brutálních vládních praktik, které vedly k desítkám milionů úmrtí.¹⁰¹

Po ekonomických reformách v sedmdesátých letech byl systém uvolněn. Migrace obyvatel byla více řízena v zájmu ekonomické prosperity a nebyla výjimečná ani prominutí potřebného povolení ke změně pracovního působiště. Stále ještě jsou to ale neoficiální praktiky a odhady proto mluví až o 200 milionech čínských obyvatel žijících mimo své oficiálně registrované oblasti a tudíž i mimo dosah sociálních výhod, víceméně ve statutu ilegálních imigrantů.¹⁰²

Reforma Hukou systému však byla pro další ekonomický růst Číny nutná a tak po připojení ČLR ke Světové obchodní organizaci v roce 2001¹⁰³ došlo k zahájení pomalé reformy a uvolnění systému Hukou k usnadnění pohybu pracovních sil. Již od devadesátých let bylo možné zakoupit si dočasné městské občanství, potřebné k legální práci ve městě.¹⁰⁴ Byla zavedena možnost volby dědičnosti příslušnosti k Hukou systému, takže bylo možné vybrat si jak z příslušnosti matky, tak otce. Výjimečné postavení získali také ti, kteří pracují ve speciálních administrativních regionech a SEZ. Zatím ale stále nelze hovořit o jeho zrušení, systém je stále aktivní a uvažuje se o jeho dalším uvolnění pro ještě větší ekonomickou výtěžnost z růstu měst a mobility pracovních sil.¹⁰⁵ Hlavní obavy z jeho úplného zrušení pramení z předpokládaného masivního přílivu lidí do měst. Nadále je však systém považován širokou veřejností za kontroverzní a vůči venkovanům nespravedlivý, jelikož svůj původ a z něj plynoucí následky nelze změnit.

¹⁰⁰ „China rethinks peasant „apartheid““, BBC news, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/4424944.stm> (staženo 5.5.2012).

¹⁰¹ dtto

¹⁰² „China and the WTO“, World Trade Organization, http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm (staženo 20.3.2012).

¹⁰³ „China and the WTO“, World Trade Organization, http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm (staženo 20.3.2012).

¹⁰⁴ Kam Wing Chan, Will Buckingham, „Is China Abolishing the Hukou System?“ *The China Quarterly*, č.195 (September 2008): str. 582 – 606, <http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-WSB-Hukou-Abolition-CQ2008.pdf> (staženo 4.4.2012).

¹⁰⁵ Kam Wing Chan, Will Buckingham, „Is China Abolishing the Hukou System?“ *The China Quarterly*, č.195 (September 2008): str. 582 – 606, <http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-WSB-Hukou-Abolition-CQ2008.pdf> (staženo 4.4.2012).

5. Udržitelná moderní poreformní urbanizace 90. let

V této kapitole se pokusím shrnout, jak vypadají urbanizační politiky v moderní Číně po zavedení reformních změn. Během posledních dvou dekad si vládní autority ČLR uvědomují, že pokud chtějí udržet ekonomický růst země, který si vytyčily za cíl během reformního období, tak právě strategicky rozvíjející se města jsou tím motorem, který k tomu potřebují. Až nyní si vláda uvědomuje, jak nebezpečný může být do té doby přínosný, ale nedostatečně řízený proces urbanizace. Nebezpečí v její další neřízené progresi tkví v nedostatečných kapacitách bydlení, rozrůstání slumů, znečištění životního prostředí, demografických změnách a podobně. V současnosti je tedy více než zřejmé, že jsou nejdůležitější jasné politiky řídící tento proces urbanizace tak, aby i nadále přispíval k ekonomickému rozvoji a ne naopak.

Aby se vláda vyhnula výše zmíněným komplikacím urbanizace, vytyčila si již v poreformním období několik oblastí svého zájmu. Těmi je především revitalizace center měst, které byly urbanizací nejvíce měněny a jejich propojení s městskou periferií. Cílem bylo plné zapojení i okrajových městských zón a využití celkového potenciálu města, omezení vzniku slumů a vyrovnání rozdílů mezi sociálně slabšími a bohatými.¹⁰⁶ Další oblastí je bytová reforma, či městské plánování s ohledem na životní prostředí.

5.1 Revitalizace měst a bytová reforma

Jedním z cílů udržitelného rozvoje měst bylo soustředění se na revitalizaci center velkoměst. Jakmile stoupla v novém tržním prostředí cena městských pozemků, začal se měnit i charakter vnitřního města. Dřívější rezidenční, vládní a kulturní oblasti se přeměnily na finančně výhodnější oblasti plné kanceláří, nákupních středisek a zábavních center. Ovšem tak, jako obyvatelům vystěhovaným z center měst, tak nově příjíždějícím rezidentům, musel stát nabídnout nějakou alternativu bydlení. Tu měla poskytnout bytová reforma, kterou odstartovaly přestavby městských center na nebytové prostory během reformního období. Před rokem 1988 byl celkový rozměr domácnosti na jednoho jejího člena méně než 4 metry čtvereční a to u více než 30% čínských domácností.¹⁰⁷ Každá z domácností platila na ubytování pouze 1% ze svého celkového příjmu, což pochopitelně nebyla udržitelná situace

¹⁰⁶ Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006), http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4.4.2012).

¹⁰⁷ Graeme Hugo, *Urbanisation in Asia: An Overview* (Adelaide: University of Adelaide, 2003), <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/2-Hugo.pdf> (staženo 4.4.2012).

vzhledem k tomu, jaké byly reálné náklady na bydlení a jeho údržbu.¹⁰⁸ Do budov nikdo neinvestoval a docházelo tak k jejich postupnému chátrání. Od doby založení ČLR do doby ekonomických reforem bylo investováno do bydlení 37,4 miliard RMB a bylo zastavěno 530 milionů čtverečních metrů obytné plochy.¹⁰⁹ To samozřejmě nemohlo být dostačující pro rostoucí čínskou populaci. Výsledkem bylo, že v předreformních letech byla každá druhá městská domácnost s nedostatečným ubytováním nebo bez ubytování vůbec.¹¹⁰ Tyto podmínky navíc nemohly stačit obrovskému přílivu nových městských rezidentů. Řešením byla revitalizace vnitřních částí měst, vybudování nových obytných čtvrtí na předměstích měst a zmíněná bytová reforma. Využilo se ekonomického potenciálu developerských záměrů a výstavby díky zahraničním investorům. Od roku 1978 do roku 2008 se investice do bydlení zvedly z 3,92 miliard RMB na 3,09 bilionů RMB. Byla zavedena také možnost osobního odkoupení bytu, takže v roce 2008 bylo 87,8% bytových jednotek privátních. To je o 79% více, než tomu bylo v roce 1983.¹¹¹

Bytová reforma byla založena na principu tržního mechanismu po vzoru Západních zemí, stát podporoval programy a politiky povzbuzující rodiny k šetření a odprodej bytových jednotek jednotlivým domácnostem. Do bytové reformy byla zapojena například i Světová banka, která pomáhala Číně budovat úvěrové banky na podporu bydlení. V roce 1994 byl představen nový předpis nařizující odvádění 5% z měsíčního příjmu každého zaměstnance právě na fond bydlení.¹¹² Tyto fondy pak mohl jednotlivec použít při jeho odkupování.¹¹³

I přes viditelnou snahu Číny o zajištění dostatku bytových kapacit však nadále přetrvává obrovský problém s poskytováním sociálního bydlení pro ty nejhudší.

¹⁰⁸ UN HABITAT, *The State of Asian Cities 2010/2011*, (Tanjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078> (staženo 2. 1. 2012).

¹⁰⁹ UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

¹¹⁰ George S. Tolley, *Urban Housing reform in China: An Economic analysis* (Washington D.C.: World Bank Press, 1991), http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/01/06/000178830_98101903544626/Rendered/PDF/multi_page.pdf (staženo 4.4.2012)

¹¹¹ UN HABITAT, *The State of Asian Cities 2010/2011*, (Tanjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078> (staženo 2. 1. 2012).

¹¹² George S. Tolley, *Urban Housing reform in China: An Economic analysis* (Washington D.C.: World Bank Press, 1991), http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/01/06/000178830_98101903544626/Rendered/PDF/multi_page.pdf (staženo 4.4.2012)

¹¹³ Graeme Hugo, *Urbanisation in Asia: An Overview* (Adelaide: University of Adelaide, 2003), <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/2-Hugo.pdf> (staženo 4.4.2012)

5.2 Městské plánování a životní prostředí

Současný přístup Číny k urbanizaci je takový, že je třeba plánovat městský rozvoj efektivně a to zlepšením vedení samotného plánování. Je potřeba plánovat udržitelné městské projekty tak, aby vedly nejen ke zlepšení ekonomické prosperity, ale také ke zlepšení kvality života jejich obyvatel. Začalo být prosazováno strategické plánování měst. Čína zastává názor, že „pro úspěšný urbanizační projekt je klíčové kvalitní vedení místní vládou, kvalitní management, efektivní a výkonná infrastruktura a dostupné služby, racionální financování a návratnost investic, sociální a environmentální udržitelnost a v neposlední řadě mezinárodní spolupráce.“¹¹⁴ Jako doklad výše zmíněného může být fakt, že v současnosti je počet organizací, které se v Číně věnují městskému plánování přes 2 000, s více než 60 000 zaměstnanci.¹¹⁵

Centrální vláda začala klást důraz na rozvoj právního systému městského plánování. Již v roce 1990 byl zveřejněn právní dokument Urban Planning Law, který obsahoval všechny zákony, regulace a normy na implementaci politik vztahujících se k urbanizaci.¹¹⁶

Důraz se klade také na udržitelný rozvoj měst ve vztahu ke zdravotnímu prostředí. První kroky Číny ve věci udržitelného rozvoje můžeme vystopovat už v roce 1992, kdy se Čína zúčastnila konference OSN O životním prostředí a rozvoji, jejíž součástí byla i sekce věnující se rozvoji měst.¹¹⁷ O dva roky později zveřejnila Čína „White Paper on China’s Population, Environment and Development in the 21st Century“ v rámci tzv. Agendy 21.¹¹⁸ V tomto dokumentu byly vytyčeny hlavní cíle a politiky Číny na tomto poli. Kromě ryze ekonomických cílů se Čína v dokumentu zavázala k ekologickému rozvoji, k ochraně životního prostředí a ke kontrole růstu čínské populace.¹¹⁹ A všechny tyto cíle jsou přímo spojeny s urbanizačními politikami země. To je přímý protiklad přístupu, který jsme mohli

¹¹⁴ „Urban Planning System in China: Basic Facts and Reform Progress“, Dept. of Urban and Rural Planning, http://dungdothi.files.wordpress.com/2011/09/urban_planning_system_in_china.pdf (staženo 1.5.2012).

¹¹⁵ „Urban Planning System in China: Basic Facts and Reform Progress“, Dept. of Urban and Rural Planning, http://dungdothi.files.wordpress.com/2011/09/urban_planning_system_in_china.pdf (staženo 1.5.2012).

¹¹⁶ „Urban Planning System in China: Basic Facts and Reform Progress“, Dept. of Urban and Rural Planning, http://dungdothi.files.wordpress.com/2011/09/urban_planning_system_in_china.pdf (staženo 1.5.2012).

¹¹⁷ Kam Wing Chan and Xueqiang Xu, „Urban Population Growth and Urbanization in China Since 1949: Reconstructing a Baseline“, *The China Quarterly* 104, (2009): str. 583-613, <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=3555792> (staženo 3.3.2012)

¹¹⁸ China’s Population and Development in the 21st Century – White Paper on Population in China, *UNESCAP. Org.*, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:U2t53_4C2nEJ:www.unescap.org/esid/psis/population/database/poplaws/law_china/ch_record070.htm+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz (staženo 14.5.2012).

¹¹⁹ China’s Population and Development in the 21st Century – White Paper on Population in China, *UNESCAP. Org.*, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:U2t53_4C2nEJ:www.unescap.org/esid/psis/population/database/poplaws/law_china/ch_record070.htm+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz (staženo 14.5.2012).

pozorovat celé 3 dekády po roce 1948, kdy se vládnoucí komunistická strana snažila podporovat rurální politiku plně na úkor životního prostředí.

6. Závěr

Míra urbanizace dosahuje v posledních dekáдах významných rozměrů. Markantní je zejména v historii lidstva doposud nevídaná rychlost urbanizačního procesu, především v ČLR. V poválečné ČLR probíhal v různých obdobích velice odlišný proces urbanizace, odvíjející se zejména od vládních urbanizačních politik. Její pomalá rychlost v před-reformním období byla poté vystřídána rychlostí, která hraničí s mírou udržitelnosti.

Pro období vlády Mao Ce-Tunga byla charakteristická industriální úloha města a centrální plánování. Urbanizace nebyla oficiálně státem podporována, avšak o často popisovaném anti-urbanismu se mluvit také nedá, a to až do období Velkého skoku vpřed. Data a přítomnost některých urbanizačních politik v Číně té doby totiž dokazují relativně pozitivní urbanizační trend. Obecně ale po celé období vlády Mao Ce-Tunga převládal názor takový, že města parazitují na prosperujícím venkově svými obrovskými nároky na bydlení, hromadnou dopravu apod. Až v období Velkého skoku vpřed a Kulturní revoluce dochází k masivní kontrole migrace obyvatel, k prosazování industrializace bez zvýšení míry urbanizace, k nucené migraci obyvatel z měst na venkov a k zastavení jakýchkoli aktivit na poli urbanizace. Tyto praktiky byly snahou centrální vlády reagovat na kritickou hospodářskou situaci zapříčiněnou Velkým skokem vpřed a Kulturní revolucí.

Zásadní změnou prošel urbanizační proces zejména v reformním období sedmdesátých let 20. století. Tehdy došlo k radikální změně centrálních vládních politik. Mezi nejdůležitější patřilo přesměrování čínské ekonomiky k tržní socialistické ekonomice, de-ideologizace politiky a otevření se okolnímu světu. Prioritou pro čínskou vládu se stala ekonomická prosperita. Centralizace průmyslového rozvoje tak měla vést k navýšení této prosperity. Centralizace rozvoje vedla k zvýšenému přílivu lidí do těchto oblastí, ke vzniku nových měst a růstu těch starých. Jejím vedlejším účinkem tak bylo i významné urychlení urbanizačního procesu. Na stranu druhou se projevil pozitivní vliv urbanizace na ekonomickou prosperitu, což vedlo k pozitivním urbanizačním centrálním politikám. Mezi ně patří zejména uvolnění registračního systému domácností Hukou a růstu měst. Během analýzy urbanizačních procesů jsem objevila i některé z mechanismů, kterými se změna v centrálních politikách přenesla na

změnu v politikách urbanizačních. Mezi ně patří decentralizace centrálních pravomocí na úroveň lokálních vlád a uvolnění neformálního pracovního sektoru. Decentralizace pravomocí pomohla motivovat lokální vlády k navýšení zisku skrze další místní rozvoj a přitahování zahraničních investic, tudíž měla pozitivní vliv na finanční zisk a ekonomickou prosperitu. To vedlo dále k růstu měst a další urbanizaci. K dalšímu překvapení patřilo objevení potenciálu neformálního sektoru ekonomiky, které vedlo k jeho uvolnění. Ten již nebyl nadále vnímán pouze jako sektor pohlcující přebytečné pracovní síly, ale jako jeden z důležitých hybatelů ekonomiky, obzvláště té městské. Uvolnění neformálního sektoru pak pomáhalo ještě více zvýšit příliv migrantů z venkova do měst.

I toto po-reformní období je zaměřeno na ekonomickou roli měst, což se částečně shoduje i s obdobím předreformním, ale nyní je již jasné, že ekonomická prosperita musí být vedena ruku v ruce s vlastní urbanizací, tedy se vzrůstem počtu obyvatel a růstem měst. Urbanizace je v tomto období vedena intenzivním průmyslovým rozvojem. Přímé zahraniční investice vedou na východním pobřeží k růstu měst, často až ke zmnohonásobení velikosti velkoměst a k jejich postupnému shlukování a propojování ve vyšší funkční ekonomické jednotky. Důkazem toho je vznik 4 speciálních ekonomických zón, 14 otevřených pobřežních měst a otevřených ekonomickým regionů. Dochází ke stabilní politické kontrole urbanizace, k restrukturalizaci měst, k aktivnímu a do jisté míry i autonomnímu politickému vedení na lokální vládní úrovni a k přenesení centrálních pravomocí do jednotlivých měst. Zároveň dochází k reformě bydlení. Obecně by se dalo toto období popsat jako decentralizace politik s centralizací rozvoje.

Poslední desetiletí pak ukazuje stále stoupající zájem Číny o vlastní urbanizaci. Jedním z hlavních důvodů je obtížné řešení sociálních, ekonomických a environmentálních nároků spojených s vlastní urbanizací.

7. Summary

During the last decades the level of urbanization reaches significant proportions. In the history of mankind particularly unprecedented speed of urbanization process, especially in China, is striking. In post-war China very different processes of urbanization during different periods of time took place, evolving mainly from government urbanization policies. Its slow speed in the pre-reform period was then replaced by a speed close to the edge of sustainability.

The period of Mao Zedong's reign is characterized by industrial role of city and central planning. Urbanization was not officially supported by the state but we can neither speak about frequently described anti-urbanism, at least until the period of the Great Leap Forward. Data and the presence of some urbanization policies in China, then demonstrate a relatively positive trend of urbanization. But generally, throughout the rule of Mao Zedong a dominant opinion prevailed, that cities are parasitic on a thriving country by its huge demands for housing, public transport etc.

Since the Great Leap Forward and Cultural Revolution, there is a massive control of population migration, promotion of industrialization without increasing the rate of urbanization, forced migration of population from cities to the countryside and cease of activities in the field of urbanization. These practices were efforts of the central government to respond to critical economic situation caused by the Great Leap Forward and Cultural Revolution.

The urbanization process went through fundamental changes particularly in the period of reforms during the 70s of the 20th century. Then there was a radical change in central government policies. The most important changes included the redirection of the Chinese economy towards a market socialist economy, de-ideologization of politics and opening to the outside world. The economic prosperity became the priority for the Chinese government. Centralization of industrial development should have led to this increased prosperity. The centralization of development led to an increased influx of people into these areas, to new towns and growth of the old ones. The side effect of centralization was significant acceleration of urbanization process. On the other hand a positive impact of urbanization on economic prosperity emerged and led to positive central urbanization policies including the release of household registration system Hukou and growth of the cities. During the analysis of the urbanization process I have discovered some of the mechanisms by which the changes of central policies were transferred to the change in urbanization policies. These include the devolution of central powers to local governments and the release of the informal labor sector. Decentralisation of powers helped to motivate local governments to increase profits through yet another local development and attraction of foreign investment, and thus had a positive impact on the financial profit and economic prosperity. This led to further growth of the cities and further urbanization. Another surprise was discovery of the informal sector of economy and its potential, which led to its release. It was no longer perceived as a sector absorbing surplus labor, but as one of the important drivers of the economy, especially in the cities. The

release of the informal sector helped further enhance the flow of migrants from rural areas to cities.

Also this period after the reforms is focused on the economic role of cities, which partly coincides with the period before the reforms, but now it is already clear that economic prosperity must be conducted hand in hand with urbanization, i.e. with increasing population and growth of the cities. In this period urbanization is conducted by intensive industrial development. Direct foreign investments lead to the growth of cities on the east coast and their gradual clustering and networking in higher functional economic unit. Often the size of city multiplied. This is proved by the creation of four special economic zones, 14 open coastal cities and open economic regions.

There is a stable political control of urbanization, restructuring of cities, active and to some extent autonomous political leadership at local government level and transfer of central powers to the single cities. At the same time housing reform occurred. Generally, this period could be described as decentralization of policies and centralization of development.

Some of the main reasons why China in the last decade shows increasing interest in urbanization are difficulties to address the social, economic and environmental demands associated with urbanization.

8. Diskuze

Zásadním problémem publikací pracujících s čínskými statistickými daty mohou být sama data. Ta jsem přednostně čerpala z oficiálních zdrojů, nebo ze studií čínskou urbanizací se zabývajících. Statistická data jsou stále v ČLR získávána pouze administrativní cestou a to zejména Hukou systémem, tedy registrací jednotlivých domácností. Tato metoda skýtá četná úskalí, jak bylo popsáno výše a proto nemusí být statistická data zcela přesná a mohou se od skutečnosti značně lišit.¹²⁰ Proto jakákoli práce s čínskými statistickými údaji by měla být posuzována skrze tuto perspektivu, se kterou se potýká řada studií. Systematická chyba je v takovýchto výzkumných pracích týkajících se čínské urbanizace velice častá.¹²¹

Vzhledem k tomu, že počty obyvatel jsou stěžejní pro výpočet hrubého národního produktu celé země i jednotlivých měst (a s přihlédnutím na čínskou současnou politiku zaměřenou na

¹²⁰ Kam Wing Chan, Will Buckingham, „Is China Abolishing the Hukou System?“ *The China Quarterly*, č.195 (September 2008): str. 582 – 606, <http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-WSB-Hukou-Abolition-CQ2008.pdf> (staženo 4.4.2012).

¹²¹ Kam Wing Chan, Will Buckingham, „Is China Abolishing the Hukou System?“ *The China Quarterly*, č.195 (September 2008): str. 582 – 606, <http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-WSB-Hukou-Abolition-CQ2008.pdf> (staženo 4.4.2012).

ekonomickou prosperitu) vyvstává pak obava, nakolik jsou tato statistická data validní. Pro větší důvěryhodnost čínských dat by bylo potřeba čínský statistický systém do budoucna zjednodušit a udělat srozumitelnějším, průhlednějším a sjednotit jeho terminologii. Bylo by zajímavé pak přehodnotit statistické údaje z minulosti s použitím nové terminologie.

Dalším problémem může být pak plovoucí populace. Dle odhadů žije v současnosti v čínských městech 80 milionů lidí, kteří nemají oficiální městský status, a řadíme je do plovoucí populace.¹²² Tito nejsou často registrováni u oficiálních čínských úřadů, a tudíž se může pravá velikost městské populace od skutečných odhadů značně lišit. V důsledku toho se může lišit i vlastní míra urbanizace.¹²³

¹²² UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).

¹²³ Misconceptions and Complexities in the Study of China's Cities: Definitions, Statistics, and Implications“ *Eurasian Geography and Economics*, 2007, 48, No. 4, str. 383–412, <http://courses.washington.edu/chinageo/ChanCityDefinitionsEGE2007.pdf> (staženo 3. 4. 2012).

Použitá literatura

- Brian Roberts, Trevor Kanaley, *Urbanisation and Sustainability in Asia: Case studies of Good Practice* (Philippines: Asian Development Bank, 2006), http://books.google.cz/books/about/Urbanization_and_Sustainability_in_Asia.html?id=PD8DseEWyuoC&redir_esc=y (staženo 4. 4. 2012).
- „Chinas Political System“, China.org.cn, <http://www.china.org.cn/english/Political/28842.htm> (staženo 6. 4. 2012).
- „China rethinks peasant „apartheid““, BBC news, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/4424944.stm> (staženo 5. 5. 2012).
- „China and the WTO“, World Trade Organization, http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm (staženo 20. 3. 2012).
- China's Population and Development in the 21st Century – White Paper on Population in China, *UNESCAP. Org.*, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:U2t53_4C2nEJ:www.unescap.org/esid/psis/population/database/poplaws/law_china/ch_record070.htm+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz (staženo 14.5.2012).
- „Country Profile: China“, Library of Congress – Federal Research Division, <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/China.pdf> (staženo 3. 4. 2012).
- „Divisions of Administrative Areas in China“, China.org.cn, <http://www.china.org.cn/english/eng-shuzi2003/gq/biao/1-1.htm> (staženo 6. 4. 2012).
- George Lin, „The growth and structural change of Chinese cities: A contextual and geographic analysis“, *Cities*, (2002), <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=13&hid=24&sid=174b5677-b3cf-4879-a89f-de42f9c1e432%40sessionmgr11&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#d=b=a9h&AN=7876199> (staženo 4. 3.2012).
- George S. Tolley, *Urban Housing reform in China: An Economic analysis* (Washington D.C.: World Bank Press, 1991), http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/01/06/000178830_98101903544626/Rendered/PDF/multi_page.pdf (staženo 4.4.2012)
- Graeme Hugo, *Urbanisation in Asia: An Overview* (Adelaide: University of Adelaide, 2003), <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/2-Hugo.pdf> (staženo 4. 4. 2012).
- „Informal Sector, Definition, Concepts and Weighting in African economies“, Economic Commission for Africa, <http://www.uneca.org/statistics/statcom2008/documents/InformalSector.pdf> (staženo 4. 3. 2012).

- Kam Wing Chan, Will Buckingham, „Is China Abolishing the Hukou System?“ *The China Quarterly*, č.195 (September 2008): str. 582 – 606,
<http://faculty.washington.edu/kwchan/Chan-WSB-Hukou-Abolition-CQ2008.pdf>
(staženo 4. 4. 2012).
- Kam Wing Chan, „Misconceptions and Complexities in the Study of China’s Cities: Definitions, Statistics, and Implications“ *Eurasian Geography and Economics* 48, (2007): str. 383–412,
<http://courses.washington.edu/chinageo/ChanCityDefinitionsEGE2007.pdf> (staženo 3. 4. 2012).
- Kam Wing Chan and Xueqiang Xu, „Urban Population Growth and Urbanization in China Since 1949: Reconstructing a Baseline“, *The China Quarterly* 104 , (2009): str. 583-613,
<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=3555792>
(staženo 3. 3. 2012)
- Kevin Zhang, „What explains China’s Rising Urbanisation in the Reform Era?“, *Urban Studies* 39, (2002): 2301-2315,
<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=14&hid=24&sid=174b5677-b3cf-4879-a89f-de42f9c1e432%40sessionmgr11&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#d b=a9h&AN=7558670> (staženo 4. 3. 2012).
- Lamia Kamal Chaoui et al., *Urban Trends and Policy in China* (France: OECD Publishing, 2009), <http://www.oecd.org/dataoecd/28/21/42607972.pdf> (staženo 12. 3. 2012).
- Malcolm McKinnon, *Asian Cities: Globalization, Urbanization and Nation-Building* (Copenhagen: NIAS Press, 2011), 258 str.
- McKinsey Global Institute, *Preparing for China’s Urban Billion*, (Australia: McKinsey Company, 2009),
http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMcKinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usg=AFQjCNFkpawVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ (staženo 3.4.2012)
- Ralf Hussmanns, *Statistical definition of the informal sector – International standards and national practises* (Geneva: Bureau of Statistics, 2007).
<http://www.gdrc.org/informal/huss0772.pdf> (staženo 20. 4. 2012).
- R.J. Johnston et al., eds., *Dictionary of Human Geography* (London: Blackwell Publishers, 2000), 976 str.
- Shinichi Ichimura, *Decentralization policies in Asian development* (London: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte, 2009), 404 str.

- UN HABITAT, *The State of Asian Cities 2010/2011*, (Tenjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078> (staženo 2. 1. 2012).
- UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).
- T.G.McGee, *China's urban space: Development under market socialism*, (Abingdon, Oxon: Routledge Taylor and Francis group, 2007), <http://wxy.seu.edu.cn/humanities/sociology/htmledit/uploadfile/system/20100512/20100512171207121.pdf> (staženo 5. 4. 2012).
- „Urban Planning System in China: Basic Facts and Reform Progress“, Dept. of Urban and Rural Planning, http://dungdothi.files.wordpress.com/2011/09/urban_planning_system_in_china.pdf (staženo 1. 5. 2012).
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, *World Urbanization Prospects: 2003* (New York: UN Press, 2004), 77str.
- Victor FS Sit, *Chinese City and Urbanism: Evolution and Development* (Singapore: World Scientific Publishing Co.Pte.Lte., 2010), http://books.google.cz/books?id=8zD7yhtRLBcC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=chinese+city+and+urbanism+evolution+and+development&source=bl&ots=I6oSyy_nCf&sig=onyVGY7XLJATY9LwogVVNczkyJc&hl=cs&sa=X&ei=J82CT5OvJtDpObyj3fgG&ved=0CFYQ6AEwBg#v=onepage&q=chinese%20city%20and%20urbanism%20evolution%20and%20development&f=false (staženo 6. 5. 2012).
- „What is decentralization?“, Center for International Earth Science Information Network, http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html (staženo 6. 4. 2012).
- Yingyi Qian, „How Reform Worked in China“, *William Davidson Working Paper 473*, (2002), http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=317460 (staženo 3. 5. 2012).

Seznam příloh

Obr. č. 1 - McKinsey Global Institute, *Preparing for China's Urban Billion*, (Australia: McKinsey Company, 2009),
http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CG4QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2FMcKinsey%2Fdotcom%2FInsights%2520and%2520pubs%2FMGI%2FResearch%2FUrbanization%2FPreparing%2520for%2520Chinas%2520urban%2520billion%2FMGI_Preparing_for_Chinas_Urban_Billion_full_report.ashx&ei=P2exT5X8GoPe8AOs3OG3CQ&usg=AFQjCNFkpawVRnw-k21BCWfHkyL6hsE3Tw&sig2=ohNT6fLTVxUvq51b4-k_MQ (staženo 3.4.2012)

Obr. č. 2 - UN HABITAT, *The State of Asian Cities 2010/2011*, (Tanjin: UN HABITAT, 2010), <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=3078> (staženo 2. 1. 2012).

Obr. č. 3 - UN HABITAT, Cities alliance, Cities without Slums, *The State of China's Cities 2010/2011: Better City, Better Life*, (China: Foreign language press, 2010), <http://www.citiesalliance.org/node/2274> (staženo 2. 1. 2012).